

میرزا احمد بیگ

قصہ کہانی

مرزا حامد بیگ

پاکستان پنجابی ادبی بورڈ۔ ۵۸ لارنس روڈ۔ لاہور

قصہ کہانی

(افسانے)

بزم حسین ستید ولسے

پہلی گل

کہانیاں دی ایہ ساڈی تہجی کتاب ہے۔ ایس توں پہلاں بورڈ ولوں
 دو کتاباں — (۱) اکبر لہوری دی ”اکبر کہانیاں“ رٲا، حنیف بادادی
 پتھرنے دی موت“ چھاپیاں جا چکیاں ہن۔

مرزا حامد بیگ کہانی گھیترو پچ کوٹی نواں ناں نہیں۔ ایہناں دیاں
 ہتھیاں اتنے اردو کہانیاں چنگے چنگے معیاری رسالیاں وچ چھپ کے
 پارکھاں توں سراہنا کھٹ چکیاں ہن۔ اردو کہانیاں دی کتاب ”گشہ
 کلمات“ چر وکشی چھپ چکی ہے۔

مرزا حامد بیگ دیاں دو دھیرے کہانیاں وچ اوہناں دی اپنی جوہ دا
 آلا دوالا پیر یا لہجدا ہے۔ کہانیاں دے تائے میٹے وچ دھرتی، بولی تے
 لوک اتے اوہناں دا وسیب انج اک بک متھی گیا ہے کہ مرزا حامد بیگ

دی سنجانی بن گیا ہے۔ ایس گون نول اوہناں دے علامتاں دے سمجھے نظام
 نے ہور وی اگھڑوین دکھ دتی ہے۔ ہن کسے کہانی اُتے اوہناں داناں نہ
 وی بھیا ہور دے تہ دی اسیں سببے ای سیہاں سکدے ہاں کہ امیہ کس کہانی
 کار دی سوچ دا سٹا ہے کہانیاں دا امیہ تہاں راستے نو لیکلا پن اوہناں نول
 ہانی کہانی کاراں تہوں وکھار دندا ہے اتے اوہناں دی اڈری ہوند دی
 سونہ دیندا ہے۔

اک ہور گل: مرزا حامد بگ امیہ کہانیاں اپنی جی ہی بولڑی وچ لکھیاں
 ہن کجھ پڑھن ہاراں نول امیہ ادیری جا پسی۔ سائنے اپناں کہانیاں دے
 لسانی ڈھانچے دا انگ نکھیر کر کے کئی اجیے سٹے ساہنے لیا سکدے ہن،
 جیناں ول کسے گریمن دا ابے دھیان نہیں گیا۔

محمد آصف خان

ویروا

۱۳	۱- ازلاں توں ہکا کہانی
۲۱	۲- اخیرلا کہت
۲۹	۳- گھوہ
۳۷	۴- آوازاں
۳۷	۵- حکم نامہ
۵۷	۶- سانجی استادان نی ہک رات
۷۵	۷- قصہ کہانی
۸۱	۸- بنگے بنگے دکھ
۸۹	۹- دستار بندی
۹۹	۱۰- رات - ہک

۱۱- رات . دو

۱۲- برج عقرب

۱۳- گل

ایہہ کہانیاں

میں پیروں پیر واٹا ، جرنیلی سڑکوں نے نال نال کٹھی ہوئی
 رنجی روڑی تے آپٹے خاکی وجود آں دھرمکنا ، ساہوں ساہ
 آنا واں پیا ۔

ہرے تے کوکئی دھپیاں فی چادر سنبھالیاں نہیں سنبھیلینی ۔
 دیکھ میں کوہاں تا پینڈا کھوٹا کرنا ، راہے وچ آں ، ماٹھہ
 کچھ پھر ہور اڈیک ۔ میں آنا واں پیا ۔

ماٹھہ پتہ اے ، میری واں اُس تک نہیں پہنچنی ۔ برے میں
 کیہ کراں ، کوئی ہووے جیہڑا اُساں وچ کے ٹھم گھنے ۔ اوہ
 میری راہ تک تک کے بار گیا ہوئی ، ماٹھہ لگنا اے جیوں اُس
 متھ گدی اے کہ اج توں بعد میرا موٹھہ مہاندرہ اُس تے
 حرام اے ۔

۱ : شیر شاہ سوری روڈ ۔

۲ : میرے گرائیں ” کماے “ نا کوئی پک بندہ ۔

مانہہ ٹورن ویلے ، اُس ایہا کچھ ای آکھیا ہیا ۔ اُس آکھیا ہیا
 کہ ج تے دیہاڑے اوہ ، پُپ پچیتی آبادی چوں نکل کے اُس
 نگی جاگھاں تک آویسی ، تے اُس آکھا ہیا کہ نماشاں توں پہلوں
 جے پیٹج گیا ایں ، تاں فایہا ۔

ہیں اُساں اگلی گل نہیں کرن دتی ہئی ۔

ہیں جاننا ، اُس نا آکھا پتھرتے لیک اے ۔ اس کر کے
 ہیں اُس تک پہنچنے نا جتن کرنا ۔ کوئی ہووے جیہڑا اُساں ونج
 کے ٹم گھنے ، اُساں دتے کہ میں اجلا راہ وِچ آں ۔ برے ایہجا
 کون ہووے ؟

برے تے کوکئی دھپاں نی چادر سنبھالیاں نہیں سنبھلینی ۔

سڑکاں نے دوہاں پاسے بادیاں نے سٹھے پانی پی کے مسافر
 کن لوصیٹ کے گھوک سٹتے ہوئے ن ۔

اس پیروں پیر وانے نی کون سٹھے ، جیہڑا اپنے وجود آں

دھرکنا

مزا عام بیگ

ازلاں توں ہکا کہانی

ایسہ گرمیاں فی ہک کرکینی دوپہاں تا قصہ اے -
 سہری دیہاڑی تیز گرم نو چلنی رہی ہئی - گرائیں بنیاں
 ڈونگیان تریڈیاں گھیاں وچ مٹی پاللاں آر اڈانی پھرتی ہئی ، تے
 آپنے وچ رال اتڈہ چھوڑ گئی ہئی -

اُس بھری بھری آبادی وچ ہکا اودا گڑی ای ہئی بیہڑی آپنے
 گھر چوں باہر نکل آئی ہئی - ایسہ گل اُس فی روز دیہاڑی نے
 برخلاف ہئی ، رہنے ہوی -

بس وت رکیہ ہیا ، ہر پاسے شور ککارا پے گیا -
 اس فساد فی بنیاد رکیہ ہئی ، کجھ پتہ نہیں لگا - ایسا کجھ ای
 سننے وچ آیا اے کہ اوہ ہک گڑی ہئی
 ہئی کہ ہک منٹکی گھوڑی وانگر کتیا ہویا وجود ہیا -

اُس بنیاں ہرٹی وانگن اکھیاں ، پتلا مناسب تک ، گھلا مٹنا ۔
 تے مراچی وانگن گردن ہٹی ۔ اُس تا سوچھ نظراں پچ مٹنا نہیں
 ہیا ۔ کہ ہرٹی ہٹی ہرٹی ، چہڑی ساری آبادی وچ دوڑنی پھرنی ہٹی
 تے جساں تک کے دل دھڑکنا بھل ویئے ہے ۔

سارے اُس تک تک پھینے ہے ۔ اُس نے ساہے نال
 سارا بگ ساہ گھینا ہیا ، اُس تا اکھا کوئی ٹال نہیں سکنا ہیا ، تے
 اُس فی مرضی ساریاں فی مرضی ہٹی ۔

برے اُس تا انجام کچھ چنگا نہیں ہويا ۔

اوہ سولھویں سال وچ ہٹی جدوں بدنام ہوئی اے ۔

پتلا پاکھا جیہا راجہ ۔۔۔۔۔ جس بنیاں اجے مے ، مساں

پھٹیاں ہیاں ۔ اللہ جانے کتنی مدت توں اُس کوئی آن آئیاں

وینیاں ، ہسٹیاں کھیڈنیاں پیا سکنا ہیا ۔ برے اُس دیہاڑے

اوہ رہ نہیں سکيا ۔

تے اوہ مقدران فی کھوٹی ، آپٹے گھرے چوں نکل آئی ہٹی ۔

اُس کوکئی دھتیاں پچ راجہ اگے دھیا ۔ اوہ اُساں کچھ

اکھٹا سٹنا چاہنا ہیا ۔ برے کچھ بی تاں اکھ نہیں سکيا ہیا ۔

گل لگ مٹکی ہٹی تے سکھن والا بی کوئی نہیں ہیا ۔ برے

خدا جانے کیہوں ساریاں تک گھدا ۔

ہیں جدوں کہانی چھوہی اے ، تاں تساں واں دس

چکا واں کہ اوہ گڑی ، ہر پاتے ہسٹیا کھیڈنی پھرنی ہٹی ۔ اُس تا

اکھا کوئی ٹال نہیں سکنا ہیا تے اُس فی مرضی ساریاں فی

مری بیٹی - برے اُس دیہاڑے اُس نا اگھا نہیں منیا -
 اُس دیہاڑے ، کسی بی اُس نی نہیں سستی - سبھ آپنی آپنی
 پیٹے آکھنے جئے - گل ہُم بندہ ای بندہ -
 کسی آکیا :

” ایہہ بڈھا کڑی ، روز دیہاڑی ملنے ہے ۔“

کیجھے آکیا :

” تسی رکیہ جانوں ۔۔۔۔۔۔ اسپغول تے گلاں واں نہ
 پھردل - جو کجھ ایہناں گناہ گار اکیاں سکیا اسے ، تساں واں
 رکیہ دتاں ۔“
 بیکے گل ودھائی :

” کیوں بیٹی تاجے ، سبھ کجھ دس ای دیواں ، جینٹرا کجھ
 گئی راتی ہویا اسے ؟ اسی دوے تاں موقع نے
 گواہ واں ۔“

ددھنے ہوئے لوکاں نے اکٹھ وچ ، راجہ تے کڑی
 جڑیاں آر نہیں ، ساریاں بنیاں اکٹھاں وچ اکٹھاں پا کے
 کھلتے ہوئے بٹے ، برے شور شکارا بہوں ہیا تے ”ندا
 پننگا“ جڑیاں کر گیا ہیا -

وت ، خدا جانے رکیہ سوچ کے راجہ ، بہک پاسے نکل
 کے نس پیا ہا -

برے قصور اُس نا بی نہیں ہیا - اُس بنیاں تاں اچھے
 مے ، مساں پھٹیاں ہیاں - اُس نے نس کھلوون تے

سایاں ہکی دوڑے دائیں مُسک مُسک کے کیا ۔
 کیسے ، نیکے فی ہاں وچ ہاں ملائی تے نیکے فی تصدیق
 تاجے کر دتی ۔

ہویا رکیہ ہیا ؟

ایہہ جاننے فی کسی آن رکیہ پٹی ہوئی ہئی ۔
 برے ایہہ حقیقت اے کہ کوئی تا سولہواں سال ہیا ،
 بدوں اوہ بدنام ہوئی اے ۔

اُس نا اکھا کوئی مال نہیں سکنا ہیا ، برے اُس دیہاڑے
 اُس فی کسی نہیں سنی ۔ اوہ اپنی اڈی فی جاگھاں پچ ڈب مرنا
 مشگنی ہئی ۔

وت کسی اُساں ہاتھواں کوہوں ٹم گھدا ہیا تے اُساں اُس
 نے گھرے تک چھوڑن سارا گراں آیا ہیا ۔
 اُس دیہاڑے توں بعد اوہ آپٹے گھرے نے ہنیرے پچ
 ہنیرا بن گئی ۔ وت اُساں کسی نہیں کیا ۔

اُس توں بغیر آبادی جیوں ویران ہو کے رہ گئی ۔ ساری
 آبادی تاں اُساں تک تک چینی ہئی ۔ اُس نے ساہ نال سارا
 جگ ساہ گھینا ہیا ۔

برے بدوں اس گلاں فی لوکاں واں خبر ہوئی اے
 تاں اوہ ہنیرے وچ ہنیرا بن چکی ہئی ۔

کیسے نیکے تے تاجے سر جوڑے ، تاں کدھرے راجے آن
 دھونڈنا شروع کیتا گیا ۔ ہن تک اوہ خدا جائے رکھے پچھا رہیا ۔

وتے نے شور سکارے توں بعد راتی تا اخیرا پہر ہوسی جدوں
اوہ ساریاں کولوں پھپھنا چھپانا جرنلی سڑکاں واں چڑھ گیا ۔
زمانے تنگ گئے ، اُس نی کوئی خبر نہ آئی ۔

بیچیاں اُس نال نفرت کرنی آپنیاں وڈیاں کولوں سکھی ، تے
وڈے اُس نال نفرت کرنے ، مونہاں چوں تھکاں اڈانے ،
منہ چنگا آکھنے گذر گئے ۔

راجے ، کسب ای کجھ ایجا کیتا ہیا ۔ سارے حریان ہئے ۔
اُس نا جرم اپنے پرایاں نے وہم خیال توں بی باہر ہیا ۔ جیہڑا
سنتا ہیا ، کھوتے نا کھوتا رہ وینا ہیا ۔

برے جدوں سارے طیش وچ آکے اُٹھ کھوتے ہئے
تاں اوہ غیب ہیا ۔ بہوں ڈھونڈا میں ، تلے نی زمی اُتے تے
اُتے نی زمی تلے کر وئی نیس ، برے اُس نی خبر نہیں ملی ۔
مڈتاں لگھ گئیاں ۔ لوک بھل بھلا گئے ۔

ہکی دیہاڑے پتہ لگا کہ راجہ گذر گیا اے ۔ ۔ ۔ ۔ خون
منکنا ہویا ۔

اُس نی موتو نی خبراں توہیاں نڈھے گڑیاں نے مغزیاں وچ
اُس ویری ہوئی یادی نا پاسا پرت وُتا ۔ برے ادہناں توہیاں
نڈھے گڑیاں واں گدیریاں ویلیاں نے اُس رقتے نال رکیہ
دلیپسی ہو سکئی ہئی ۔

ہکی ادھے یرانے بندے ، راجے نی موتو نی خبر سنئی تے
آپنے وا تنگن کسی بڈھے مٹھڑے کولوں پچھیا :

”ایہہ راجے نا اصل قصہ کیہ ہیا؟“

کوئی ایہجا نہیں ہیا بیچرا اکھیاں ڈٹھی سٹاوسے آ۔ بس
سٹی سٹائی ہوئی کہ اوہ پک گرمیاں نڈو، کوکئی دوپہر ہوئی، جدوں کیسے،
فیکے تے تاجے سر جوڑے ہئے۔ تے ایہہ بی کہ شور شکارا
ہیوں ہیا، تے ”مندا چٹکا“ بڑیاں کر گیا ہیا۔ لوک اکٹھے
ہونے گئے ہئے تے بس۔۔۔۔۔

وت کسی اُس منشی رنگے آں یاد کیتا، چساں دیکھ کے
سارا جگ گیتا ہیا۔

اُدھر آپٹے ہنیرے گھر وچ اُس بی سن گھدا:

”راجہ گذر گیا۔۔۔۔۔ خون تھکنا ہویا۔“

تہ اوہ بڑیاں نا کلکار تے جھڑیاں تی سُٹھ، چھان سٹی،
باہر نکل آئی۔

اُس گلی وچ نکل کے ہر اون جاون والے آں کھلیار کھلیار
کے کسیا:

”لوکو، دے لوکو۔۔۔۔۔ میرا سولھواں سال ہیا نہیں جدوں
اوہ ناموڈ، ماتھہ اُس دُنیا نے موٹھیں تے ہکلا چھوڑ کے
نس کھلا ہیا۔ اخیر گذر ای گیا۔۔۔۔۔ خون تھکنا ہویا۔“

”کون گذر گیا اے؟“

توں زمانے نے بڑے گڑیاں واں رایے تے بارے چ
گکھ پتہ نہیں ہیا۔ اوہناں تاں اُس توں عزت کئی آپٹے
وڈیاں کولوں سکی ہوئی۔

بہن اودہ تیرے وچ بتیرا ، بڑیاں نا کھکار تے بھڑیاں نی
 بٹہ . ہر پاسے 'ٹھاہ ٹھاہ' بہنی پھرتی اے۔ اُس کوں
 منسکاں نے ہتے اٹھنے وُن۔

اودہ جس گھر لے بوہے تے ونج بہنی اے ، گھار اُجاڑ کے
 رکھ دیتی اے۔

کون اے جیڑا اُس نا ساہنا کرے ؟
 گند پھکنی ، تے ٹوٹنا نا بدبو والا پانی پیساں ؛
 آبادی اُجاڑ کے رہ گئی اے۔

کیھے فیکے تے تاجے نے مہاندیریاں تے ہوائیاں پئیاں
 اڈنیاں وُن۔ تے اودہ ہک واری وت مریوڑ کے بیٹھے ہوئے ن۔

اخیرلا کپت

اس گلاں واں بہوں چر ہو گیا اے -

میں ہنکا جیہا ہیاں تے اوہ حیران کر دیون والے دیہاڑے ہئے۔
میں اچ ادہناں دیہاڑیاں یاد کرتاں تہاں ای ساہنٹے نیاں شیاں اوہریاں
لگن لگ پینیاں -

اوہ پک ڈوگھی رات ہئی جس وچ غوطے کھانیاں میں
باہے نور محمدے آن ویکھا ہیا - تے اوہ رات ہئی آپنے ای
زورے وچ سنگل کھوکانی آپنے اگلے گھراں نال نرمی آن اُدھیرتی
مستی وچ آئی ہوئی رات -

میں شاید کساں واں پہلوں دس بیٹھا واں کہ میں ہنکا جیہا
ہیاں تے اوہ حیران دیہاڑے ہئے - میں ادہناں دیہاڑیاں واں
آپنے چوفیر ہر پاسے کدھی وانگن کھلوتی ہوئی راتی وچ ویکھا اے -

ای رات ہی کدھ تے اس تے لویٹی ہوئی جیرانی ، ہر شمی
 ناماصل اسے ۔ دیہاڑی تاں اسی نقییاں وچ پھسے رہنے آں ،
 ای سا بھٹے نیوں نیاں بی سوانگ بھرنیاں وُن ، تے تھراں
 توں پھیاں رہنیاں ۔

ایج کبت جوڑن والا مرنا نامدیگ اس نیکاں نے کھڑے
 وچ ای قنتہ چھوہ بیٹھا اے ، ہو سکنا اے ای کہانی بی اصل کہانی
 نی نقل ای ہووے ۔ اس واسطے کہ اس گلاں واں بہوں پیر
 ہو گیا اے تے قنتہ کہانیاں ویلے نے نال نال کچھ نیاں
 کچھ ہو دینیاں ۔

ہاں تے ۔ میں پیا آکھنا ہیاں ، اس ویلے میں رنکا جیہا
 ہیاں تے اوہ جیران کر دیوں والے دیہاڑے ہئے ۔ میں نیکاں
 نے ٹھڈے ٹھار فرشے تے آرکاں نے بھار امودھا لیٹا ہویا
 ساہنے واٹی منجی تے پئے ہوئے بابے نور محمدے نے چار
 بیٹے پیا سٹنا ہیاں ۔

نور محمدے آن جھک لگی ہوئی ہی تے اُس نی سچی اکھی چوں
 اتھرواں نی ریک پتلی جیہی لیک اُس نے سرے تلے آئی ہوئی
 باشہواں تک پٹی آئی ہی ۔

بابا نور محمد پچھی گھینٹے خڑے وچ اسی واٹی منجی تے
 پیا رہنا ہیا ۔ اوہ ہور وینجے آبی کدھر ۔ گوڑیوں گٹیوں اوہ
 رد گیا ہیا ، سٹیناں اُساں نہیں ہیا تے اکھیاں وچ اُس نے
 موتیا لیہہ آیا ہیا ۔

اُس نا کوئی نہیں ہیا تے اُس نے کچھ ڈٹھٹھے ہوئے کوٹھے
 نے دیہڑے وچ کھاڑے نا ڈنگا ترپٹھا پوٹا ساڈے دلاں وچ
 دھڑکتا ہیا۔ گل کرنیاں کرنیاں جدوں بی کھاڑے نا خیال آنا ہیا
 تان ساڈے مونہیں چ آئی ہوئی گل، سوہے لیسار کھاڑیاں
 تان اں مل کے کچھ فی کچھ ہو دیتی ہئی۔

میں ہت تھڑ گیا واں گل بی بی ہونی ہئی

نیکانے سنے سنے تی۔ جس وچ تھلے پلاں تے میں آرکھاں
 نے بھار اموڈسا، ٹور مخدے نے چار بیٹے پیا سُٹنا بیان،
 تے اُس نی سچی اکھی چوں اتھرواں نی یک، لیک اُس نے
 سرے تے آئی ہوئی ہاتھوں تک پی آئی ہئی۔

ٹور مخدے گائیاں گائیاں اپنے چولے نے تے نال سچی
 اکھی توں آئی پتلی کیر پونجھ سٹی تے جھٹ پک چپ لیٹ کے
 پھتے بنیاں کڑیاں گنتا رہیا، وت آکھن لگا:

”منا، مہن تداں میں اپنی بڑورتی ستاناں.....“

ہاں تے خدا تیری بھلی وار کے نکیاں ہونیاں نا قصہ
 اے، مانہہ لگی ہوئی ہئی جھکھ، تے بہوں ڈاڈھی،
 پورے چار ویلے لنگھ گئے ہئے تے میں کچھ نہیں کھاوا
 ہیا۔ ایہجا بی نہیں ہیا کہ پورے گرائیں وچ سٹیج
 ہو گئی ہووے، سارے گھار رے مجھے ہوئے ہئے،
 خنمیاں وچ دانے پئے ہنسنے ہئے، ہر بوہے اگے
 لیاری ہئی، سارے گھروں باہر نکلن ویلے، حویلی نے

اُچھے بوہیاں چوں نہیوں پا کے لگھنے ہئے تے سارے گرائیں
نے شعلے اگڑے دیکھے ہوئے ہئے ۔

تے بھلیا لوکا ، کوڑ مار کے آئی گور کیہ بھاری
کرنی اے ، ماٹھہ پورے پار ویٹے لگھ گئے ہئے تے
یہیں کچھ نہیں کھاوا ہیا ۔ وت بی یرا اوہ ویٹے چنگے
ہئے ۔ ساری دیہاڑی گھلیاں پچ ملنا ہیاں ۔ ہکی "تو۔۔۔۔۔
تو" کہیتی ، ادھر روڑ پئے ، دوئے پاسوں واز آنی ادھر
ٹڑ پئے ۔ تھاں تھاں موٹھہ مار کے ڈاچھ کے اوہے
نے اوہے ، رچنے ای نہیں ہیاں ۔

تے یرا ، ایہوں ای لگھ گئی ۔ اسان پگجیاں واں
پتہ ای نہیں لگا ۔ تیرے وارے تی خدا بھلی وار کرے ،
نیک بنا ہیا ۔ برے یرا اوہ گراں آنا کدی کدار ہیا ۔
تے جدوں آنا ہیا ، دونہاں گھوڑیاں تے لدے ہوئے
چاندی نے روپیاں نے توڑے آنا ہیا ۔ پیراں وچ
چریٹکڑیاں کھیڑیاں ، داہرا بوسے تے دونہاں گھوڑیاں
نیاں واگاں ہتھے چ ۔

اوہ اگے اگے تے یار لوک پیچھے پیچھے ۔

گھوڑیاں تے لدے ہوئے توڑیاں چوں چاندی کرنی
ہئی تے اسی پھننے ویٹے ہیاں ۔ اسی بی توڑے جس
گھینے ہیاں ۔

بابا نور محمد بولی وینا ہیا ، تے میں ارکان نے ہیا ۔

لیٹیاں لیٹیاں تھک گیا ہیاں ، تے ماٹھہ موتر بی آیا ہویا ہیا۔
 میں ہولے جیہا اٹھ کھلوتا ، تے مسیتی نی پچھالی کھل رہیاں۔ میں
 بہوں ساری چر بابے نے دیڑھے پچ کھیتے کویاڑے نے
 بوٹے آں بی کٹنا رہیا ہیاں ، برسے جدوں آیا واں ، تاں
 بابا اوہجوں ای ، اسی پاسے بھار پیا ہویا ہیا تے اُتھے
 تک پہنچا ہیا :

”منا۔۔۔۔۔ اوہ بھلے لوک ہئے۔ جدوں دیہاڑی تے
 آنے ہئے تاں ایہجوں ، تے جدوں تھڑ ویٹے ہئے
 تاں ناشاں واں چپ چیتے ، اس حفرے کولوں موٹھہ
 چھپا کے سدھے حویلی در نکل دینے ہئے۔“
 میں بابے آں اُتھے ٹوک دتا :

”کیوں بابا اوہ چپ کے کیوں لگھ ویٹے ہئے؟“
 بابے نور محمدے ہک واری وت بولے نے تنے
 آں اپنی سچی اکھی تک آندا۔ جھٹ ہک چپ ٹکا رہیا ، وت
 آکھن لگا :

”اوہ برا۔۔۔۔۔ میں ہن دسا جے وے کہ تھڑ
 ویٹے ہئے۔ نیک بندیاں کول جدوں غریب غریباں واں
 دینے آں کجھ نہ ہووے تاں اوہ ایہجوں ای کرنے۔
 اوہ بھلے لوک بی ناشاں واں چپ چیتے اس حفرے
 کولوں موٹھہ لگا کے سدھے حویلی آں چلے ویٹے ہئے۔
 منا۔۔۔۔۔ کہیہ دساں کہ اوہناں نے دستے ہوئے

روپیاں نال بھرے ہوئے توڑے اسی لانے کیسوں زیاں
چواں چواں ویلیاں نے بھکھے بندیوں ۔ ہک بک روٹی ۔
چاندی نا پورا پورا توڑا دے کے گھدی اے ۔ خدا تے
یقین کر ۔ میں کیہ اپنی گور بھاری کرنی اے ۔“

تیک لوکو ۔۔۔۔۔۔ میں ایہہ گل سن کے پاسا پرمتا
ہیا تے ڈاڈھا جیرن ہویا ہیاں ۔

دیر تک بابا چپ چپیتا اوہوں ای پیا رہیا ، تاں میں
اُساں وازاں ماریاں ، اود ہکا چپ ۔ میں سمجھا واں جیہوں
سوں گیا اے ۔ حضرے چوں باہر آ رہیاں ۔
ساہنے مغلاں نی حویلی ہئی ، جھتے نخمبیاں وچ دانے
پئے ہنسنے ہئے ۔ بوہے اگے یباری ہئی ۔

تے میرا اتھی گھروں نکلن ویلے ، اچی حویلی نے بوہے
چوں نیویں پا کے ، آپنے اگڑے ہوئے شملے آن پیا بچانا ہیا ۔
میں دوڑ کے اتھی نیاں ٹینگاں وچ وڑ گیاں ، تے میں
اگھا ، بابا ٹور محمد پیا آکھنا اے اس ہک روٹی چاندی نا
سبوتا توڑا دے کے گل گھدی اے ۔

میرا پیو ، ایہہ گل سن کے ہستن لگ پیا ۔ وت پچھن لگا:
” اود کوڑا ہے کتھے دے ؟ وچ کے ویکھوس ، کدھر
گور ای نا بھاری کر گیا ہودے ۔“

میں حضرے والے پاسے دوڑ پیا ۔ اسی دوہے اندر
گئے تاں میرے اتھی مانہہ دسیا کہ ٹور محمد گذر گیا اے ۔

تے بھیا لوکا ، یں گوڑ مار کے اپنی گور کیہ بھاری کرنی لے۔

گوڑیوں رگشیوں میں رہ گیا واں -

سن میں نہیں سکنا واں -

اکھاں پچ موتیا نہہ آیا اے -

بدر تسی بی آرکاں نے بھار تھک تاں نہیں گئے ، تے

موز کرنے اں مسیتی نی پچھانی چلے گئے بووو -

پتہ نہیں شاید تساں واں اچے آتا ہودے ، ساوی

سدی وچ ، چریکڑیاں کھیڑیاں تے واہوا ہودے ، تے

دونہاں گھوڑیاں نیاں واگاں ہتھے پچ -

میں اٹھاں ، خالی توڑا بھاں ، بکھر لٹ وچ پچھے ای

نہ رہ بھلاں -

کھو

ہنیرا پیا ودھنا اے ، تے ہر پاسے چپ چپیت

اے ۔
 ”عسٹنا ایس پیا ، گھوہے چوں چلنے پانی ایس فی واڑ پھی
 آئی اے ، جیویں دریا پیا چلنا ہودے“
 ”یرے کدے ایہجا تکیا اے نہ سٹیا اے۔“
 ”ہاں ۔۔۔۔۔۔ کدے بی نہیں۔“
 ددھے ہک واری وت گھوہے فی کیاری مال کن
 دینے ون ۔

”اوہ اجلا راہے پچ ای ہوسن“
 ”ہاں ۔۔۔۔۔۔ بہوں جلدی بی پہنچسن تاں ادھی راتی توں
 پہلاں رکیہ پہنچسن۔“

اود بندھے ہو کے آہٹے سا بیٹھے بہہ ویسے ن . تے
 بکی دوٹے دائی سکھے وُن . اوہناں نیاں اکھیاں چ سچ نیاں
 اکھیاں -

” کیوں یرا ، بکیر اکھناں ایں ، اوہناں واں دو ایہجے
 بندے لہر ویسے میرا مطلب اے ، جیہناں تے
 بھروسہ کر سکھے ؟“
 ” تے جیہڑے انیر تے کپ ہی نہ پاؤن ۔“ دوٹے ، پہلے
 نی گلاں وچ گھ مٹائی ۔

” ہاں ایہاں میں پیا اکھناں واں ۔ ماٹھہ تاں
 مشکل ای نظری آنا اے ۔“
 ” تے اتنی لٹی رتی“ پوری گل نہیں کرنا ۔
 ” ہاں ، سی برے میرا مطلب اے“

اودہ اپنیاں اکھیاں جھپکانا اے ۔
 وت دوہے اپنیاں اکھیاں جھپکانے ن ۔
 ” سکھے سی تے بندیاں توں بغیر ، اُس وچ نہیں
 لتھا ونج سکنا ؟“

” اوہ تاں ایہا ای زور دینے جھے ، برے اسان
 آپے ای تہاں اوہناں واں بندے لہجن بیجھ ڈتا ہیا ۔“
 ” تے اودہ سی تے بندے لہجن نکل کھوتے ۔“
 دوہے ہسنے وُن ۔

پہلے نی کھٹکاری وچ دوٹے نی واڑ سٹی نہیں ونج

سنگنی جھٹی ، برسے دوہے پئے ہسنے ہئے ۔ وت کہ دم ای
چپ خیبے ہو گئے ہئے ۔

”کھے میرا مطلب اے“ گل چھوہ کے

دوہے دائیں ٹکنا اے ۔

” برسے نیک بنتا ، سوچ گھن ۔ ایہہ بیوی آ

بہوں ڈونگھا ، دیہاڑی نے سے بی پانی نہیں تھری پیٹا ۔“

ایہہ گل کر کے اوہ ، کھوہے پچ اڑ کے تکنیاں ہویاں

نکا جیہا وتا ائمر سٹنا اے ، تے دوہے کہ واری وت کھوہے ۔

لی کناری تال کن لا دینے ون ۔

” کمال اے یرا ۔“

” بس ایہا تاں گل اے ، چساں سوچ کے دل خوف

کھاتا اے ۔“

” میں سمجھتا واں کہ کھوہ ڈونگھا بہوں اے ، اس کر کے

واز نہیں آتی ۔“

” جیہا کھوہ ڈونگھا ہووے نا ، تاں نکا جیہا

وتا بی ” کھن “ کر کے پائی پچ لگتا اے ۔“

” وت کہہ گل اے ؟ وتا واز نہیں کرنا ؟؟“

” ایہا تاں میں بی پیا سوچتا واں ۔“

دوہے چپ کر کے بہہ دینے ون ۔ کھوہے

چوں بہوں ماٹھی ماٹھی واز ، ٹھہر ٹھہر کے آتی اے ،

جیوں پانی پیا وگتا ہووے ۔

”اوہ آگئے تان ----- رکیہ کرساں ----- یہ
 کرساں -----“

اُس فی واژ ہر پاسے کھنڈ پھنڈ دینی اے -
 دوہا بیہڑا اس کائنات تاہک حصہ اے ، بس ہک نقطہ
 اُتھے ای حریان کھلوتا ہویا اے -
 کھوہے پچ لٹھا ہویا بندہ ، ہولے ہولے تلے لہتا اے -
 گھسیں پٹھیاں ہوئیاں اناں جاگھاں توں کریاں ہوئیاں ہن -
 اوہ ہولے ہولے پیر جما جما کے رکنا اے -
 ہن کھوہے وچ چپ چھیت اے -
 ”مکھے پانی کھلو گیا ای“

کھوہے چوں اُس فی واژ اُتے اُٹھنی اے - برے وت
 اوہ پانی ایں فی واژ - جیوں دریا چلنا ہووے - اس وازاں وچ
 ہک ہور واژ بی شامل اے - برے کچھ پلے نہیں پینا -
 کھوہے پچ جیوں دریا پیا وگنا ہووے -
 وت جدوں چپ چھیت ہوگئی تان باہروں اُس کھوہے نال
 کن لایا ، کھوہے فی کیرٹ گھدی تے اُساں وازاں دتیاں س ،
 برے کوئی جواب نہیں پرتیا -

گئے ہوياں نے مڑنے نا ویلا ہو گیا اسے - نال ای

گھوہے پچ گھوہیا نا شرلاٹ بی کھو گیا اسے -

دووا ، کائنات دے دے کے تھک گیا اسے - جھٹ گھڑی

بہر کے سوچنا اسے تے ترکھا ترکھا ، گھوہے پچ لہنا اسے -

گھوہ وپچ تلے جا کے دھوڑ ای دھوڑ اسے -

کچھ دیر بعد اُس نے پیر زمی تے ونج لگنے وُن ، تے

اُس نے ہتھے پچ اس توں پہلوں لہون والے نا ہتھ آوینالے -

پھڑا ہک ہتھ ، جیہڑا آرکاں تک مرکئی مٹی وپچ دیا ہویا

اسے - اوہ سرتاں مجل وینا اسے - پرتنے نا جگرا کھتوں آئے -

وت اول پائی ایس نی فاز آئی اسے -

بس ہکا دریا پیا چلنا اسے -

گھوہے توں باہر ، گئے ہوئے مڑ آئے ن -

یرے ہن اوہ ، دو نہیں ، چار اُن - چویں دیر تائیں اوہتاں

دوہاں واں لہنے ن - گھوہ وپچ بی سیت گھڑی توں بعد

جھاتی پانے وُن ، یرے نہیں -

تزیے بنیاں تھراں ہوتھے نال بلنیاں وُن - اکھیاں ای

اکھیاں وپچ کوئی گل ہونی اسے ، تے تریبا دوہاں نویاں

بندیاں دائیں پرت کے اکھنا اسے :

”محل ایہہ اسے کہ اسی چار بندے کچھ نہیں

کر سکے آں ۔۔۔۔“

اُس نے ساہمنے بیٹھا ہویا اکھنا اسے :

”ہاں سیانے بنو ، ساڈے کول
 رسی تاں ہے ای ، بس دو بندے ہور ہودن تاں
 گل بن ویسی ۔ تسی ایہوں کرو ، دو بندے
 ہور لوڑ کے نال گھن آؤ“

دوہے نوں بندے پچھنے ن :

”جیڑی کوئی شے اس گھوہے چوں کڈھنی این ،
 بھاری تاں ہوسی ؟“

اوہ دوہے چپ چیتے بیٹھے رہے ن ۔ اخیر ،
 گل اتھے سکئی اے :

”یرا ، سنا تاں ایہا ای اے ۔ اچ بی سونے نا
 بھار ڈاٹھا ہونا اے“

ایہ گل سنی کے دوہے نوں بندے ،
 آبادی دائیں پرت گئے ن ۔

رات ہور ڈونگھی ہو چلی اے ۔

”سنا این نا پیا ، گھوہے چوں چلنے پانی این نی
 وار پئی آئی اے ۔ جیوں وریا پیا چلنا ہووے“
 ”برے کدے ایہا بکیا اے نہ سُنیا اے۔“

”ہاں کدے بی نہیں۔“

دوہے گھوہے نی کٹاری نال کن لا دینے مَن۔

”اوہ اجلا راہے چ ای ہوسی“

”ہاں۔۔۔۔۔ بہوں جلدی بی پہنچیں تاں اڑھی راتی۔
“۔۔۔۔۔“

ادہ ہدے ہو کے آہٹے ساہٹے بہہ وینے ن
تے بہی دوتے دانی تیکنے ن۔

ادہتاں نیاں اکیاں پچ سپ نیاں اکھیاں ن۔

آوازاں

تویاں نسلوں آپٹے دڑیاں توں سُنیاں کُتیاں دُن کہ ایہجا
 کُچھ ہوتا اے - کدوں ہوتا اے ؟
 کیسوں ہوتا اے ؟
 کُچھ پتہ نہیں - بس ہوتا اے -
 کوئی آواز دینا اے -

تے ایہناں سدیاں نے پھیلاؤ دیا . جھٹ گھڑی واسے
 وقت پاسا پرتتا اے تے بس - اسی اواز نے کُج تے
 سفر کرنیاں ہویاں رکھتے نے رکھتے ورتھ نکھتے کن -
 اُس دیہاڑے نی اجیہا کُچھ ای ہویا ہیا -
 جدوں میں ڈیوٹی تے پہنچن واسطے اپنے گھروں ہنگلا
 ہیاں تے میرے قدم ہسپتالاں نی بجائے رہیں کدوں

دائیں نکل گئے ہئے تے میں اُس راہے تے پئے گیا ہیاں ۔
ایہہ میرا اس شہر وچ پہلا دیہاڑا ہیا تے میں چہل قدمی کرنیاں
ہویاں بے خیالی وچ راہ بھل گیا ہیاں ۔

میرے واسے اوہ راہ توں ہیجی برس جیوں کوئی آپہ وئیں
چھکی کھڑنا ہیا ۔ اس دیہاڑے اسمان صاٹ ہیا تے میں شہر نے
شور شرابے توں دُور آوارہ جیہا بہوں دُور نکل گیا ہیاں ۔
ریس کورس دائیوں پلینہ ہوئے ہوئے ، تھکے ترڑے
گھوڑیاں تے چُست چالاک جوکی ، لانگ بوٹ تے بھجے والیاں
ٹوبیاں پائے قطار در قطار واپس پئے مڑنے ہئے ، تے میں
راہی پاسے ہٹ کے کھلوتا ہویا ، ہی اُجاڑیہے بنگلے نی
بچھالی ہکلا رہ گیا ہیاں ۔

میں اتھے کتنا کک چر کھلوتا رہیا ہیاں ، کچھ یاد نہیں
رہیا ۔ بس اتنا یاد اسے کہ سڑکاں تے دُور دُور تک کوئی نہیں
ہیا تے اوہ پرانی طرز نی عمارت ٹھڈی چُپ وچ ڈُبی ہوئی
ہئی ۔ میں واپس ہوتے چلا ہیاں کہ پچھوں دوڑ کے آنے ہوئے
رہی گھبرائے ہوئے نیچے میرا رستہ روک گھدا ہیا ۔

”کیوں جی ، تھی ڈاکٹر ادا نا ؟ ذرا میرے نال تاں

آؤ ۔“

میں انکار نہیں کر سکا ہیاں ، تے اس تہرے قدم
چانے تے ہوا وچ تہرے نیچے نے پچھے جیوں تیروں چلا گیا ہیاں
اُس اُجڑے ہوئے بنگلے نی مد بندی گزار کے اسی دوسرے اندر

پلے گئے ہیماں - اندر نکلے نیاں نیاں راہزایاں تے اوہ مڈھا
 اگے اگے ہیما ، تے ہوناں پیا گلاں کرنا ہیما - ورت اوہ
 ماٹھہ اُس عمارتاں نے تے تے ہنیرے وراٹھے چوں لگھا
 کے ہکی وڈے کمرے تک گھن گیا ، جس وچ دوسرے پنگھے
 تے چٹے پچھٹ کبلے وچ لویٹی ہوئی ہک گروی اپنی موٹو نال
 پتی رطنی ہئی -

اوہ تریہہ سالاں توں ودھ نی نہ ہوسی ، برسے اُس
 ویلے تاں اوہ ہک ٹہیاں نا ڈھانچہ مٹی تے آخری ساٹھواں
 تے ہئی -

میں جوں پاسے نگاہ کیتی -

اُس نی خبر گیری واسے اُتھے کوئی نہیں ہیما ، البتہ اوہ

ہوناں گلاں کرنا رنگا جیہا مڈھا۔۔۔۔۔

ماٹھہ اُس مرلیہہ وچ زندگی نی کوئی رتی باقی نظر نہیں آئی ،
 تے نالے ایہہ کہ اُس ویلے میرے کول سوائے شیتھو سکوپ
 نے ہور کچھ بی نہیں ہیما - میں اُس نکلے مڈھے اُن چند ہک
 ضروری ہاتیاں دتیاں تے دوائیاں نی پرچی ٹول تے رکھ کے
 بوجھل قدماں نال باہر نکل آیا ہیماں -

ہسپتالاں نی مصروفیت وچ بی میں اس مرلیہہ وان نہیں
 مچھلیا ، برسے میں اُتھے نواں نواں ہیماں تے میری اُتھے آمد نال
 متعلق لکھت پڑھت تھکا دیون والی ہئی - نواں سانجھیاں نال
 جان پچھان نا سلسلہ لیا ہو گیا تے میں اپنی خواہش نے

باوجود اُس پاسے خبر گیری واسے نہیں جا سکیا۔
اس گلاں واں کچھ زیادہ دیھاڑے نہیں ہوئے ہئے برس
میں نجل بھلا گیا ہیاں ۔

آخر کیہ کچھ یاد رکھیا جائے ۔ اساں لوکاں نال تاں اکثر
ایہیا کچھ ای ہونا آیا اے ۔ برسے سٹھنے اُن کہ ایہناں صدیاں
نے پھیلاؤ وچ ، جھٹ گھڑی واسے ایہہ وقت پاسا جیہا
پرتنا اے تے بس ۔

کوئی آواز دینا اے ۔

تے اسی اُس آواز نے رُخ تے سفر کرنیاں ہویاں
کھتے نے کھتے وئج بکنے اُن ۔
اج بی ایہا کچھ ای ہویا ہیا ۔

میں حسب معمول ہسپتال توں پہلی شفٹ بھگتا کے ،
تھکا تڑما ہویا گھر پہنچا ہیاں کہ رہ رہ کے محسوس ہویا
جیوں کوئی گل نجل گیا ہواں ۔ کوئی گل ، جیہڑی بہوں
ضروری ہئی ۔ کوئی کم ، جیہڑا رہ گیا ہیا ، یا جیوں کسی اُن
بلنا ہیا تے بل نہیں سکا ہیاں ۔

میں ایچ ای لکھ سدھا کرنے اُن لیٹ گیا ، برسے
ہک عجیب قسم نی بے چینی ہئی جیہڑی کسی پاسے آرام نہیں
کرن دینی ہئی ۔ ساہنے میز تے شیتھو سکوپ چمکنا ہیا پیا ،
تے آپس وچ بڑے ہوئے گرم دستاں اُس نے تال
پئے ہوئے ہئے ۔ چٹا آپرن ابنتہ لاه کے رکھنا یاد

ہیں رہیا ہیا ، اس لٹی پایا جو یا ہیا ۔

ہک عجیب طرح فی بے چینی ہئی ۔ ہسپتال چوں نکلن ویٹے بی
میں جہوں جلدی وچ ہیماں تے وہ منٹ پہلوں ای اُٹھ آیا
ہیاں ۔ جیوں گھار کوئی مزدوری کم ہووے ۔ برے گھار پینچ کے
وت اول بے چینی ۔ بس ، ایجا لگتا ہیا جیوں کوئی گل ہئی یا
کوئی کم ہیا جیہڑا ہون توں رہ گیا ہیا ، یا جیوں کسی آں
ملتا ہیا ۔ برے رکساں ملتا ہیا ؟

کوئی بی سماں نہیں ہیا ۔

میں دسیا اے نا ، کہ میری جان پہچان نہ ہونے نے
برابر ہئی ۔ سارے شہر فی آبادی وچ کوئی بی سماں ایجا نہیں
ہیا ، جس نال میل ملاقات رہی ہووے ۔ ہسپتالاں نے
سارے ملے نال میں کجھ ای دیہاڑے پہلوں ، تے زندگی چ
پہلی واری ملا ہیماں ۔ برے ایہناں صدیاں تے پھیلاؤ وچ ،
جانے کتھے کیتا ہویا ہک وعدہ ہیا ، جیہڑا رہ رہ کے یاد
آنا ہیا ۔ اوہ گل ، جیہڑی کسی نال کرنی ہئی تے کر نہیں
سکا ہیماں ، یا کوئی کم جیہڑا اجلا ہونا ہیا ۔

برے اُس ویٹے کجھ بی سماں یاد نہیں پیا آنا ہیا ۔

میں اُٹھ کھلوتا ۔ میز رتیاں ساریاں درازاں کھول کے
ہکی ہکی کاغذے نے پُرزے پڑھ سٹے ۔ کتاباں آلت پکٹ
سٹیاں ۔۔۔۔۔۔ پائے ہوئے کپڑیاں سمیت ، الماری وچ
ٹنگے ہوئے کپڑیاں نے نئے وڈے رکھیسے دیکھ سٹے ۔

کچن وچ ، جتھے نہیں آج تک آگ نہیں بانی ہئی ہو آیا ۔
 ہاتھ روم وچ ٹوٹھ پیسٹ تے برش نے نال تازہ کھلی ہوئی
 صابنہ نی جھی تے باٹی تے ٹنگے ہوئے مگھ توں علاوہ
 صرف ہاک بجلی نا بلب ہیا ، چہڑا کچھ ای دیر پہلوں میں
 آپ بلا ہیا ۔ بالکنی نی رینگ خالی ہئی تے ہینگ تے
 میری ادھ سکی قمیض پئی جھلنی ہئی ۔ سبھ کچھ اپنی اپنی جاگھاں
 تے ہیا ۔ برے کچھ ہیا ، چہڑا کچھ مختلف بی ہیا ۔ میں
 سبھ کچھ اوجوں ای پیا رہون دتا تے میزے توں
 شیتھو سکوپ تے دستا نے چا کے اسپرن وچ ای
 باہر نکل آیا ۔

میں ہسپتالاں دائیں پرت پینا چاہنا ہیاں تا کہ
 اُتھے بی ونج کے تسلی کر سکاں ۔ برے میرے قدم
 ریں کورس دائیں نکل وینے والے رستے تے
 پنے گئے ۔ میں ہوں چاہیا ہیا کہ اس ویلان سڑکاں
 دائیں نہ دسجاں ، برے قدم ہے کہ روکیاں نہیں
 رکنے ہئے ۔ مانہہ چنگی طرح پتہ ہیا کہ ہن اُتھے
 کچھ بی نہ رہ گیا ہوسی ، برے میں ٹرنا رہیاں ۔
 دُور دُور تک کوئی نہیں ہیا تے سڑکاں نے
 دوئھاں پاسے سفیدے نے سدھے درخت چھتری
 بن کے کھلے وئے ہے ۔ سبھے ہتھے نی کنڈیاں والی
 تار تے کجھے ہتھے نے چپ پچھیتے برے آباد گھراں

نی قطار اُن گذار کے اُس آجڑا بنگلے فی حد بندی تک پہنچ گیا
 میں شاید ریس کورس والے پاسے ، دُور کھلے علاقے پر جھل
 وینا چاہتا ہیاں ، برسے برسے پیر ڈاڑھے ہونے گئے تے
 میں رک واری وت اُس ویران بنگلے نے گیٹ تے ونج
 کھلوتاں -

اُس دیلے چنگا بھلا جاتا ہیا تے پیشی رنیاں
 بانگیاں اجلا نہیں ہوئیاں ہیاں - میں جانے کتنی دیر اُتھے
 کھتا رہیا ہوساں - پھر میں ریس کورس والے پاسے وینے
 نا خیال چھوڑ دتا تے رنگے نے ارے ہوئے لوسے
 نے گیٹ اُن اندرے والے پاسے دھکا دے کے
 اُس پٹی راہداری تے طر پیاں ، جس رنیاں راتیاں اٹھاں
 راتی فی بارشاں دھو سٹیاں ہیاں - میں دیکھا کہ آپس وچ
 پگھ پگھ ہونی تے ہر پاسے دھنی گھاہ فی کٹائی داں
 رک نما عرصہ ہو چلا ہیا ، تے پیلی بیٹی ہونی گئی گھاہ
 تے نیکے پتراں نے انید لگے ہوئے ہے - اُس
 پٹی واٹھاں نے دونہاں پاسے ارجیر تے چنار رنیاں
 دو طرف قطاراں وچ کسی ہلکی تازہ فی چیک میرے
 واسے رستہ پٹی بنانی ہئی - شامی فی ہر پاسے دگنی ہوا
 وچ اجلا ہلکی ہلکی تھنکی نا احساس موجود ہیا تے میں
 اپنے آپ وچ گم اُس بنیرے ورائڈے رنیاں
 بیڑھیاں تک جا نکلا ہیاں -

میں اُس بڑھے نال کیہ بحث کراں ؟
 کچھ سمجھ نہیں پایا آنا ہیاتے میں اُمتوں ٹر پایا
 ہیاں ، برسے میرے پیر لڑ کھڑانے ہئے ۔ ایہہ تک کے
 اُس مانہہ سہارا دتا ، تے جھٹ گھڑی اُتھے ای ٹھہر ونبھن
 واسے آکھیا ۔ اوہ ، ہور خدا جانے کیہ کچھ آکھنا رہیا ہیا ،
 برسے میں کچھ بی تاں نہیں سُن سکا ہیاں ۔ کچھ پچھ
 بعد ، میں اُس نے پچھے پچھے وراثے ریاں ریسٹریاں
 پڑھ گیا ۔

وراثے نا قدرے ہنیرا راہ میرے واسے جانیاں
 پچھائیاں ہیا ، تے اوہ مانہہ وراثے چوں لگھا کے
 ڈرائینگ روم دائیں کھڑنا چاہنا ہیا ۔ ۔ ۔ ۔ برسے
 میریاں نظراں اُس وڈے ہال کمرے آں پٹیاں لہنیاں
 ہیاں ۔ میں اُس نے پچھے ٹرنا ہکی پتل تیاں
 پھیل یوٹیاں والے وڈے دروازے نے ساہمنے
 کھلو گیاں ۔

چوکیدار میرے آکھنے تے دروازہ کھول دتا ۔
 میں دیکھیا کہ خال مخالی کمرے وچ دوہرے پلگے
 تے چٹا پمٹ کبیل لوهیٹیا ہویا پایا ہیا ، تے بس ۔
 میں خاموشی نال اگے ودھ کے ٹول توں اپنے ہتھے
 نا لکھیا ہویا نسخہ چا گھدا ۔ اُس پرچی تے تھوڑے ای دن
 پہلے ہی تاریخ پٹی ہوئی ہئی ۔

تکنیاں ای تکنید ، کنگنا تے کلکارنا ہویا کہہ
پر پھانڈاں ولانڈے تیاں سیڑھیاں لیہہ کے میرے
ساہنے آن کھلوتا :

” صاحب جی ۔۔۔۔۔ کس پاسے دیتا نہیں؟“
پکی عمریاں نے چوکیدار اپنے ساہ ٹھیک کرنیاں
ہویاں پچھیا ۔

” اتھے بہک مریضہ واں تکنے آن آیا ہیاں ۔۔۔۔۔“
۔۔۔۔۔ بہوں دیھاڑے ہو گئے ن ۔۔۔۔۔ روت
اس پاسے آنا ای نہیں ہویا ۔۔۔۔۔“
میں اُس نے جواب وچ آکھیا ، تے
سیڑھیاں چڑھن لگاں ۔

” جی ؟ کدوں نی گل پئے کرنے او ؟؟ اتھے
تاں کوئی بی نہیں رہنا ۔ ماٹھہ اتھے چوویہہ ورے
ہو گئے ن چوکیداری کرنیاں ۔۔۔۔۔ البتہ میرے توں
پہلوں شاید ۔۔۔۔۔“

” اچھا ، برے میں تاں ایہا کوئی ہفتہ پندھراں
دیھاڑے پہلوں اتھے آیا ہیاں ۔“ میں ایہہ آکھ
کے اتھے ای ٹھہر گیا ۔
” صاحب جی ۔۔۔۔۔ کسی بھلنے او پئے ۔ میں تار
راتی دیھاڑی اتھے ای ہاں ۔ کدی کدار بازار تک
ہو آنا واں ، تے بس ۔۔۔۔۔“

میں چوکیدار نال رکیہ بھٹ کران بار۔ جھٹ پک۔ بہہ
کے اٹھ کھلوتاں۔

میں جدوں باہر نکلا واں تاں یاد آیا کہ چوکیدار توں
اُس ہوا نال گلان کرنے سیکھے تڈھے نے بارے پج تاں
میں پچھنا ای بھل گیا واں۔ باہر تی خاموش ٹھدی واٹاں
توں لگھنیاں میں اُتے نگاہ کیتی، جھتے انجیر تے چنار
نیاں درخماں تے بے انت تے بے حساب اسمانی تارے
لیہہ اُتے ہے، تے کالے شاہ اسمان تے رُکے ہوئے
چنے نارنگ پیلے پئے گیا ہیہا۔

محکم نامہ

کالے شاہ و میاں فی جاگہاں جاگہاں توں ادھڑی ہوئی
 سڑکاں نے اس موڑتے قافلے قیام نہیں کرنے
 چپ چاپ لگھ دیتے وُن ۔ برے ہوئے پتھراں تے
 گھوڑیاں نال چلنے مسافر ہک ذرا حیرانی نال اس پاسے
 تیکنے مزدور ہن ، برے ٹرنے رہتے وُن ۔

داستان گو آکھنا اے کہ کدی گیاں ویلیاں وچ اتھے
 جھٹ گھڑی ساہ گھدیاں بغیر کوئی قافلہ اگے نہیں ودھنا
 ہیا ، برے ہن تھکے ترٹے ہوئے قدم ادھروں لگھن
 ویلے ذرا ترکھے اٹھنے وُن تے جے قیام کرنا ہووے
 تاں ذرا فاصلے تے چھکی جاگہاں پہنچ کے ساہ
 رگینے وُن ۔

داستان گو گیاں ویلیاں واں یاد کرنا اے تے دستا اے
 کہ پینگے موسماں وچ ، جدوں اسمان صاف ہونا ہیا تاں ، رات
 ہووے یا دیھاڑ اتھے ، اس جاگھاں لگی نا آوا ہر ویلے
 پیا رہنا ہیا ، تے اُس تے مڑی ہوئی گردن ہر ویلے
 مڑی ای رہنی ہئی ۔ لوہا گھٹنے نی آواز دُور دُور تک سُلی
 وینی ہئی تے گھوڑیاں نے ہنکنے نی وازاں وچ
 مٹھے پاٹی نے پوے تے نفع نقصان نے جھگڑے
 کئے وچ نہیں آئے ہئے ۔

اس دُور تائیں پھیلے ہوئے پہاڑی علاقے وچ
 موسماں نا فرق کردی نہیں پیا ۔ راتنی راتنی واسے
 بیٹیاں و جانی ٹھڈی سیخ وا چلنی ہئی ، پیشی ویلے
 گبرا تخم ہو وینا اے تے سردی نا زور ترمسٹ
 وینا اے ۔ ایٹھے تک کہ جھکیاں علاقیاں وانگر
 سردیاں نا موسم بی جیوں تیوں لگے ای وینا اے ۔

برے داستان گو یاد کرنا اے تے سردیاں
 تیاں لٹیاں راتاں نا بیان کرنیاں ہویاں اکھنا اے
 کہ بس زہک واری اجیہا کجھ نہیں ہویا ۔
 جدوں کہرا پیا پینا ہیا ، تے تخم ہونے وچ
 نہیں آنا ہیا ۔ رات دیھاڑ پک ہو گئے ہئے ،
 ہتھے آن ہتھ نظری نہیں آنا ہیا ۔ اینہاں کالے
 وٹیاں نی جاگھاں جاگھاں توں اُدھری ہوئی سرٹکاں

نے دوئہاں پاسے پھیلے ہوئے اس پہاڑی علاقے چوں
غصیل بیخ ہواواں تیراں وانگر شاں شاں کرتیاں پٹیاں
لگھنیاں بیان -

ایجھے موسے وچ کون ہیا جیہڑا اُدھرے تا مونہہ
کرے ؟

دوئہاں پاسے چلے ہوئے قافلے جتھے نے ہئے
اُتھے ای نے ہو کے رہ گئے ہئے ، تے
ایہہ کچھ چٹنگا نہیں ہویا ہیا -

داستان گر اس گلاں تے حیران ہیا تے دکھ تال
منہ ملتا ہیا کہ دوئہاں پاسے رُکے کھڑے تانلیاں نے
مسافراں وچوں کسی ہکی بی کیوں نہیں سوچیا ہیا کہ اس
کہے نے مارے ہوئے علاقے وچ ، سڑکاں
نے اس موڑ تے کوئی اللہ تا بندہ بیٹھنے نی کوشش
پیا کرنا اے - اُس تا لک دوہرا ہو گیا ہیا ، تے
سیجہ توں ودھ ایہہ کہ اوہ پک اکل جان
ہئی -

اُس نے چواں پاسے کُہرے نی موٹی چادر
تئی ہوئی ہئی - اوہ غصیل تے بیخ ہواواں نے
ساہنے پیا ، تے اُس نے کھولے توں کوئی
ویہہ قدمان نے قافلے تے جھکی جاگھاں چ مٹھے پائی
تا چا ، جم کے بہتر ہو گیا ہیا -

داستان گو آگھنا اے کہ اود اس ویلے مونہہ امودھا
 پیا ہویا ہیا ۔ اُس نے پیراں نے گروا گرد لوسیٹیاں
 ہوئیاں منج رنیاں رستیاں خون بنیاں ہر گھڑی ٹھڈیاں
 پینیاں ہوئیاں شریاناں نال ہک ہک ہو گئیاں ہیاں ،
 تے اُس نے آلی دوالی وکھرے ہوئے
 اوزار زری وچ جڑھاں کر گئے ہئے ۔ ۔ ۔ ۔ ۔
 تے ایہہ کہ اجیہا کچھ کئی دیہاڑے تے راتیاں
 رہیا ہیا ۔

اس سارے عرصے وچ دونہاں پاسیاں نے
 قافلے موسم صاف ہو ویسے نی انتظاری چ جتھے
 ہئے اُتھے ای کھوتے رہے ۔ مٹھے پائی نا چوا
 پتھر ای بٹیا رہیا ، تے منج رنیاں رستیاں پیراں
 رنیاں ٹھڈیاں شریاناں نال ہک ہک رہیاں ۔

داستان گو کھنا اے کہ عیدوں موسم نا زور
 ترمٹا یا تاں راتی نا پہلا پہر ہوسی ۔ تہ ہک
 تجارتی قافلہ سچ توں پہلے اُتھے پہنچا ہیا ، تے
 اُس توں بعد پھینے وچ نہاتا ہویا ہک گھوڑ سوار
 ظاہر ہویا ہیا ۔

گھوڑ سوار نی اُتھے آمد توں کچھ ای چر پہلے
 اون والے قافلے نیاں مسافراں پہلوں تاں اکھٹیاں
 ہو کے اُس ٹھڈے تیج بڈھے وجود آں گھیرے رکھیا ۔

تے وت ویکھنیاں ویکھنیاں اگی نا آواتپ گیا ، آسے پات
 وکھرے ہوئے اوزاراں واں کٹھا کر کے دکھیا گیا ، تے
 اُس نی جان بچانے واسے بڑی ووڑ پٹی گئی ۔ شاید
 ایہا وجہ ہئی کہ قافلے نے بر وقت اُتھے پہنچن پاروں
 اس نے ساہے نی ڈور نہیں تڑٹی ہئی ۔
 داستان گو آگھنا اے کہ جدوں گھوڑ سوار
 اُتھے پہنچا ہیا تاں اُس ٹھڈے سیخ وجود وچ زندگی
 نی رمق جاگتی ہئی ہئی ۔

اُس اُنیاں سار سمجھ توں پہلوں اپنی شناخت
 کروائی ، تے اُس توں بعد اپنے چُفے نے اندرونی
 کھیسے چوں رک بویٹیا ہویا چڑے تے دکھیا حکم نامہ
 کڈھ کے ساریاں واں دستاں ۔ اُس توں بعد
 ادھ وی اُس ٹھڈے وجود کول جھم مار کے
 گیا ۔ اُس ٹھڈے ہڈیاں نے پنجرے آں شناخت
 کرن نی بہوں کوشش کیتی ۔ برے کامیاب نہیں
 ہویا ۔

ادھ سخت بیچ وچ پیا ہویا ہیا ، تے شاید اُن
 میتدی وچ اگے ریکل وچھے آ کہ اُتھے موجود ہئی
 رتیاں والاں والے ہڈے پپاری ایس طرح
 گل چھوہی ۔۔۔۔۔

” سرکار ۔۔۔۔۔ تہاں والا خدا ہور بھاگ

بہوں میں ایسوں پہلی ذری لگیا ہیاں تاں ایہہ
 ساریاں کلن اس ماٹھہ آپ دستیاں ہیاں۔ اُس
 ویلے کہیں آپ بی جوان ہیاں تے نکھاں وچ ہک
 بوساں ، برسے یکہ عرض کراں خود جوانی آں اُس نے
 ہونے تے غرور ہیا۔۔۔۔۔ اس اگے ودھنے یا
 پرت وینن تا ارادہ کیوں نہیں کیتا ؟ ایہہ اس نا
 عدا جانے ، پر میرے اپنے نیاں وچ اسنی
 کوئی خاص وید مذور ہوسی۔۔۔۔۔ کتنے موسم آئے
 تے گذر گئے ، اتھے تک کہ جوانی تا غرور گھٹا۔
 تاں ایں ادبناں ویلیاں توں ایہہ گنا بڈھا ایستے
 ایں جاگھاں تے قافلے نیاں مسافراں تا حوصلہ بن
 کے بیٹھا اے۔ ساڈے گھوڑیاں تے فخریاں نے
 ترٹے تے گھسے ہوئے نعل ، اس آپ اپنے
 ہتھاں نال بدلے وُن ، زین نا اسباب مرمت
 کیتا اے ، تے ایں توں وکھ مسافراں واسے
 جو کر سکا اے کیتاں۔۔۔۔۔ اس بھکیانی
 وچ مٹھے پانی تا چوہا اے۔۔۔۔۔ ذرا
 چکھو تاں سہی۔۔۔۔۔ تے اُس چوہے تک
 پہنچن لئی ہن تاں لہائی بی لہئی نہیں پیننی۔ اُتے
 چرمنی پھرنی اے تے اُس نے نال پیننا بولا اے ،
 جیڑا اکھ بھپکن وچ ماکیوں توں ودھ مٹھا پانی

اُتے چھک اُٹنا اے۔۔۔۔۔ معاف کرنا ۔
 ہس ویٹے چرخی تے بوکا نظری نہیں پیا آنا ۔ ایہ
 کہیڑ تے ہتیرا بس تک ہٹ رسیں تاں آپ
 تک گھنے او۔۔۔۔۔

داستان گو نا بیان اے کہ اس رتیاں ولوں
 والے بڑھے نی گل اودہ وچ ای رہ گئی ۔ اُس
 گھوڑ سوار اُساں ہتھے نے اشارے نال چُپ کرا دتا
 تے اکھن لگا :

”بڑھیا ، تُو میرا کم اُساں کر دتا اے ۔ میں جس
 مقصد واسے اتھے تک آیا ہیاں ، اس مرود اُن
 بہوں پہلوں اسی کے خاطر بھیجا گیا ہیا ۔“

اُس اتنا آکھیا تے اپنے لکے نال لکھنے
 چہرے اُن ہکی بٹکے نال کھول گھدا ، فضا وچ اُچت
 کیتا تے اکر بھکن وچ اُس ٹھڈے تیخ بڑھے وجود
 وچ لاہ دتا ۔

اُس توں بعد اودہ زیادہ دیر اُتھے نہیں ٹھہریا ۔
 اُس جھٹ پٹ مرن والے بڑھے نی سزا تا حکم نامہ
 پڑھ کے سنایا ، نیواں ہو کے موتو نی تصدیق کیتی
 تے دہائی نیہہ کے بٹھڈے پانچیسے نے چوبے نی
 طرف نکل گیا ۔

اودہ بہوں جلدی وچ ہیا ۔ اُس صبح ہورون نا اشنظار

بی نہیں کیتا تے پیسے دیچ پگ بدھروں آیا ہیا ادھر
پر ت گیا ۔

داستان گو اکھنا اے کہ اس جاگلس راتی نی راتی
واسے ٹھہرن والے قافلے نا کوئی پک بندہ بی بیچ کے
نہیں گیا ۔ سارے اڈیاں رگھو تے خون تھکنے ہوئے
مر گئے ۔

جاون والا گھوڑ سوار میٹھے پانی نے چوہے دیچ چڑے
تے لکھے ہوئے حکم نامے نے تال ڈاڑھاتیز نہر بی
سٹ گیا ہیا ۔

”سانگی استادان فی ہکات“

سننے آئے آں کہ گاہ تے دیہاڑیاں وچ پتلے بدلاں
 نیاں آوارہ مکڑیاں دلاں وچ درازاں پادینیاں ۔ سیٹیاں
 مارنی ہوا وچ چیک سٹان نہیں دینی ، تے آسمانی
 بجلی برچی نے چمکارے آں کھا دینی اے ۔

بس ایہجے ای دیہاڑے بیٹے ۔ اجلا پوری طرت
 سرویاں نہیں آئیاں ہیاں تے کھلے بھرے ہوئے
 میریاں تے جواں پاسوں بڈل چڑھے بیٹے ۔

گرائیں نے نئے نئے نڈتے گرمیاں زبیاں لیاں دوپہاں
 نے نھاتے تے اتسوس کر پتلے بیٹے ۔ پوری پارٹی نے
 ہنتھاں وچ گھسے ہوئے تاش نے بد رنگے پتے بیٹے ۔
 ہکی دڈے کوور، مار کھا کے کسی نتیجے تے نہہیں

بہنچ پائے ہٹے کہ اچ بتا کون اسے تے ہارا کون ۔
 ” آخر چت کس نی ہوئی ؟ “ کسی ہکی پٹھیا ۔

” چت ۔۔۔۔۔ ہمیشہ تیکری والے نے ہوئی اے ۔

چت مغلن نے حُزے نی ہوئی اے “ ساریاں

ہک زبان ہو کے جواب دتا ۔

مغل میں ہیاں ۔ مغلن نے حُزے نا سیم والا

ٹڈا فرش ۔ گپ کمرہ تے بغیر تاکاں نیاں چوکور باریاں

۔۔۔۔۔ چہناں وچوں ہنیرا اندر آ وڑا ہیا ۔

وت وکھنیاں ای وکھنیاں کپ پے گئی ۔ سارے ٹڈے

بنیرے وچ ہکی دوئے تے پٹے ڈھینے ہئے ۔ ہر پاسے

بنیاں بختیاں ن آواز نے ناں ٹڈھیاں نیاں پھیکاں حُزے

نیاں باریاں وچوں بنیرے ان باہر دھکنیاں چواں پاسے سار

نے جنگل تک نکل گئیاں ۔

حُزے وچ گپ چپ کر کے بچتی چلنی رہی ۔

اچ بی مغلن نا حُزرا اوچا ای ہیا بچوں میرا پو دادا

چھوڑ کے گیا ہیا ، تے حُزے وچ اپنے وڈکیاں نے نقال

چھوکرے ۔ سیم والا فرش ، گپ کمرہ تے بغیر تاکاں نیاں

چوکور باریاں ، تے اوہناں چوں اندر ڈھینا ہنیرا ۔

بدوں ہوش آیا اے تاں بچتی میرے متھے وچ ہئی

تے سمجھ وچ نہیں آنا ہیا کہ کس پاسے چلا واں ۔ اندر سے

ہنیرا سہا توہا ہیا ۔ میں جھٹ گھڑی بچتی رکو کے پھیریاں نا

پورا زور لایا :

” کوئی ہے ؟ “

اندر ہنیرے نال مٹکا کے میری داز پھیتے پھیتے ہو گئی ۔
مسکینے اگے ودھ کے بوہا کھول دتا ۔

حُضْرے نے اندر ہسٹر ہیا تے باہر چواں پاسے
سیٹیاں مارنی تیز ہواتے سار تا جنگل بولنا ہیا ۔ عین اُس
ویلے زور نال بجلی کڑکی تے اساں دونہاں آسمان تے اُڈنے
پھرنے ، مٹی رنگے بدلاں داہیں تک کے گوڈیاں نے بھار
اپنے پیزار ڈھونڈن لگ پئے ۔

کچھ دیر بعد ، جدوں اسی حُضْرے نی مہاٹھاں تے
بیٹھے ہوئے ہیاں ، تاں ایجوں لگا اے جیوں گرائیں توں
دو کوہ پرے جرنیلی سڑکاں تے بجلی ڈھسٹی ہووے ۔

” یار سٹھنے اُن کہ موتو کولوں کچھ دیر پہلوں مرنے

والے نیاں اکھیاں وچ ایہیا ای ہنیرا تانا تن

گھینا اے “

” کیہ مطبل ؟ “

میریاں اکھیاں نیاں دوہے پیتلیاں گھڑی گو
گھڑی واسے اڈیاں رہ گئیاں ، تے میں نکیا کہ سا پھنے
تا منقر ڈاڈھا مندا ہیا ۔۔۔۔۔۔ جاگھاں جاگھاں توں اُدھریا ہویا
ہنیرا ۔۔۔۔۔

” میں پیا آگن ہیاں کہ بدوں بندہ مرنا اے تا ۔

تے دوپہر نی ہووے تاں ایجوں لگتا اے جیوں
شاماں پئے گئیاں ہوون ۔
” اچھا “

” برسے یار ، رک گل نہیں سمجھ آئی ۔“ اودہ بڑے
نی مہاشاں تے بہ گیا ۔

” کدھرے ساک تال نی ایہا گوی ای تاں نہیں پیا
ہونا ۔ کدھرے ایجوں تاں نہیں کہ باہر دوپہر ہووے
تے اساں شام بنائی ہوئی ہووے ۔“
مسکینے ایہ گل کر کے ماٹھہ بی بھبل بھوے

وچ پا دتا ۔

” یار ، اسی کتنی گویہ کھیڑے ہوساں ؟ جیوں
تاش کھیڑ کے ہٹے آں تاں کیہ ویلا ہیا ؟ تے
اچ وت ساریاں دوستاں وچ جیتی پئی ہئی کہ ؟“
نیں مسکینے تے اتنے بہوں سارے سوال

کر وٹے ۔

” یار ، ماٹھہ تاں ایجوں لگتا اے ، جیوں ایہہ
سب کچھ کسی پرانے ویلے نی یاد ہووے ۔ کدھرے
اسی دوہے مقلان نی اس مہاشاں تے دم ای نہ
دے دشماں ۔“

اتھے تک پہنچ کے دونہاں واں سپ مشکو گیا ۔
سبیاں مارنی ہوا وچ سار نا جنگل ڈٹ وٹ گیا ۔

”تم شامی نی بانگ سنی ہئی؟“ بہوں دیر بعد

مکینے سوال کیتا۔

”نہیں۔۔۔۔۔ برے ہو گئی ہوسی، اسان خیال نہیں
کیتا۔“

”یار اتنا خیال تاں رکھنا چاہی تا اے تا۔ کدھرے
ایہا نہ ہووے کہ کسی دیہاڑے بانگیاں ہون ای
نہیں، دوپہر ہووے، تے ساڈیاں اکھیاں وچ شامی تا
ہنیرا لیہ آوے۔“

اسی دیر تک کھڑے فی مہاٹھاں تے ایہوں ای
بیٹھے رہے، وت خیال آیا کہ کدھر اسان دوٹھاں واں
گھروں نہ پئے لیہنے ہون۔ ایہ سوچ کے اسی آٹھ
کھلوتے تے باہر اپنے سرے توں اچت کھلتی سار آن
دوٹھاں ہتھاں نال ہٹانے، تیز تیز قدم چانے گھراں دائیں
ٹریٹے۔

اجلا کن من شروع نہیں ہوئی ہئی برے بدل چوواں
پاسوں ٹریٹے ہئے۔ سار نے جنگل چوں لگھ کے
اسی دوہے، چپ چپے گرائیں فی ڈھٹا نال پئے ٹرنے
ہیاں کہ حضرت صاحب دایوں نوتیاں فی آواز سٹائی دتی۔
اسی دوہے حیران پریشان کھلو گئے۔

اج جموات بی نہیں ہئی۔ وت یکہ وہی ہئی؟ برے
نوتیاں فی فاز برابر آئی ہئی ہئی۔

نڈا جانے اسی دوپے کتنی دیر تک حیران کھلتے رہے
 بوساں - انج گنا ہیا جیوں ڈھٹا نے کنارے نا چکڑ ساڈے
 قدماں وچ اٹھ آیا ہوسے ، تے ہولے ہولے اسی اُس نے
 وچ ڈبت دینے ہواں - ڈھٹا نے کنارے دوڑے دوڑے
 پیلے ڈڈو کلا سجا سجا کے پتے گانے ہئے ، تے حضرت
 صاحب نے دربار دائیوں نوبتاں نی داز ہواو نے نال
 رل گڈیر ہو کے ساڈے بچے کھتے توں ہو کے پئی لگنی
 ہئی -

ساہنے جرنیلی سڑکلاں نے پار ، بھلی بک واری وت
 دھٹھی تے میں تکیا کہ میں دربار تے بھلنے اُپتے
 بلاں نے گہرے وچ اچکے ہئے تے نئی نئی نوبتاں
 نی داز ۔۔۔۔۔۔

کھتیاں کھتیاں مسکینے بک چیک ماری تے کمان
 چوں نکلے تیر وانگ میرے کولوں اگے بھل گیا - میں
 ڈھٹا نے پا بیسے وچ ڈھینیا ڈھینیا رہ گیاں ، تے
 بڑی مشکل نال جان پھان ہئی -

وت انج نگا اے جیوں وقت ٹھہر گیا ہوسے -
 میں کتنا کتنا ، چور قدماں نال ، ساہ روکیاں اپنی گلی
 تک آیا - ڈیڈویں نا بوبا گھلا ویا ہیا - مانہہ ڈیڈویں چوں
 وہڑے تک و بچنے چ شاید ہوں وقت لگ گیا -
 ساڈے مگھار وہڑے وچ ایہوں گنا ہیا جیوں دیہوں

بنے ڈیا ہووے۔ میرے گے۔ پرتنے تے کسی توجہ نہ ہسے
 دتی۔ ویہڑے چ تال تال پٹیاں ہوئیاں وانے نیاں مٹیاں
 تے کوئی نہیں ہیا تے کونے چ شریفہ تلے مشدور نے
 تھڑے تے ہٹا جلتا پر پھاواں میری اپنی ماؤ تا ہیا۔

یڑا عجیب جہا لگا ہیا۔ ہتے تاں انج لگا ہیا جیوں

جاتی تا روا پھر ہووے۔

میں باہر نکل آیاں۔

نوتیاں نی وانہ باہر گلیاں وچ رلنی پھرنی ہئی۔ میں

اُس آواز نی انگلی نپ کے، بے سوچے سمجھے حضرت صاحب
 نے دربار دائیں ٹر پیا۔ لوکاں نے جتھے نے جتھے اُس

پاسے پئے دینے ہئے۔ گلے وچ زبلاں نی جااں توں

دسترخان لوسیٹے، چریکنیاں کھڑیاں نے تال ہر قدم
 تے برچیاں تے ہاکیاں ٹیکنے، ماہیے نے بول ہکی دوسے

کولوں کہنے، ویرد تاجے باجے والے جوان۔ ادہتاں وچ پٹا پٹی

جگے والا ہک جوان سونہرہ نے تیل تال چوڑیاں ہونیاں گل مچھاں
 تے ہتھ پھیرتا، لمے لمے ڈگ بھرتا، اگے اگے پیا کرنا ہیا۔

اسی محل شہزادے، اکثر پٹیاں دہیراں وچ اپنے پالتو

گتیاں تال تاجے باجے تک پیسے ہوئے میرے پتہ رگڑاں نے

چچھے نکل ویں۔ ہیاں، تے جدوں بنیرا پئے ویٹا ہیا تاں

تاجے باجے نیاں کھلیاں فضلاں آجاڑنے۔ کٹ مار کرنے،

لکڑے مارنے واپس آنے ہیاں۔

میں سایے باجے نے اکثر ٹڈیوں واں سیانتا ہیاں ، ۔۔۔ سے
 اس نختے پرچ ماٹہہ کوئی بی جاننا بیچھانٹا ٹوٹہہ مہاندا فطری نہیں
 آیا ہیا ، تے اوہناں نے ماہیے ریاں آپیاں تاناں ساڈی سولی
 نیاں کدھیاں ترپ کے اندر ویہڑے پت جھاتیاں پٹیاں
 پاتیاں ہیاں ۔

”بے غیرتے۔۔۔۔۔ دے۔“

ایہہ تاجے ہاے والے ساڈے وڈیاں نے کاسے
 ہئے ۔

ماٹہہ کجھ بی چنگا نہیں پیا لگنا ہیا ۔ میں اُٹھے ای
 کلو وٹجاں اسا برے پتہ نہیں کیوں میں اوہناں نے پچھے
 ٹرنا رہیاں ۔

حضرت صاحب نے دربار نال سیٹھاں نے اچھے قحڑے
 نے دھور دُور تک لوک بیٹھے ہاسا ٹھٹھا پئے کرنے ہئے ۔

وچ پڑ بنا ہریا ہیا تے دربار نے اُتے ہواؤ وچ
 زور زور نال اڈتے جھنڈیاں تے تلے لٹنگاں نے ڈیرے وچ
 نوبت پئی وحشی ہئی ۔ لٹنگاں نی پھیری توں گھن کے دربار کی
 کدھی تک سزاں تے مشالاں پٹیاں بلنیاں ہیاں ، تے اُتوں
 پچوں پاسوں شکنے بدل دربار تے اکٹھے ہو گئے ہئے ۔
 تماشا شروع ہوون والا ہیا ۔ نوبت روک دتی گئی ۔

میں بہوں دیر تک کیسے تے فیکے واں لہنا رہیاں ، برے
 ادہ نظر نہیں آئے ۔

پڑے نے وچکا۔ وہیں ڈوبنیاں ای سازندے آ گئے
 تے اوہناں نے پچھے پچھے بٹے ستورے ہوئے سانگی
 پھیرے۔ اور جواں پاسے پھر تر کے مثالوں نی پھکی
 روشنی پچ اداواں دسنے جئے۔

ہکی دوئے نے مقابلے وچ لکڑے تے سیٹیاں
 مار مار کے دونہاں گراٹواں نے جمان بے حال ہو گئے
 جئے۔ پڑے نے وچکار رکھے ہوئے گیساں نی روشنی وچ
 وڈی مثال والے سانگی اُستاد ”با“ بھری۔
 ”با“ نی تیز آواز بر پاسے دودھنے نا جیلہ کرنی
 اُتے اُٹھی، برے دربار رنیاں کھجیاں تے موڈھے نا موڈھے
 جوڑ کے کھلتے لوکاں نے گیرے آن نہ ترورڈ سکی تے
 اُتھے ای ٹھہر گئی۔ اُتے مٹی رنگے بدل کچھ ہور اُڈ
 کھلوتے جئے۔

میں فضا وچ سانگی نی تنکھی آواز آن جھیاں جویاں
 تنکیاں، سُٹنا رہیاں، نظراں نال ناپناں رہیاں۔ برے
 اُس جھی ہوئی آوازاں نے بے شمار رنگ جئے۔ ہکی دوئے
 توں دکھرے، آپس وچ حل نہ ہوون والے، تے دربار نے
 عاٹے وچ دشمنیاں نے لے سلسلے جئے جیہڑے ساڈے
 گرائیں توں تاجے باجے تک نکل گئے جئے۔

زمانے گذر گئے۔ گھاہے نیاں دیہاڑیاں پچ، کسی ہکی
 برہمی نے چمکنے پھل جیہڑی ٹونے نی لہر لہر توں گداری ہئی،

اس لہر وچ آج بی دد نہاں کڈاواں نے پچھان مگی ہوئی آہی۔
 بلنی مشالاں نی بیلی رسختی چ "لم" بھرن والے
 سانگی اُستاد تا کھلا ہویا موٹہہ اتے دانیں اُپت ہیاں،
 اُس نا پک ہتھ کتے تے ہیا تے ٹوٹیاں ہوجیاں
 اکیاں -

اُس ویلے تاں ایہجوں لگتا ہیا جیوں اُسے پاسے
 بیٹھے ہوئے لکڑے مارنے جوان تے پتے سبھ اُس
 "لم" بھرن والے اُن پتے رونے ہون ، تے چھم چھم
 کرنے مرنی پوڈر کیتے ہوئے سانگی بڑھیاں نے مہاندے تے
 لیپ پاڈ نال وگ گیا ہوسے ، اوہناں نیاں چھاتیاں نے نقلی
 اُجا۔ نک گئے ہون ، تے تیز بارشاں اوہناں نے ریشمی
 زناں کپڑیاں وچ چھپے ہوئے مردانہ جساں واں ظاہر کر دتا
 ہوسے -

میں حیران پریشان ، ترکھ کر کے اُٹیاں تے نال والی
 گلی چ گد گیاں - میں گھرے دا میں نکل وینا چاہتا ہیاں
 برے گھرے وچ تاں اچے ہُن دیہوں ڈبا ہیا۔ ساڈے
 دیہڑے چ ڈبیاں ہویاں دانیں رتیاں مٹھیاں ، اچی نے
 سر بسنے نیویں لائین تے کونے چ شرشہہ نا درخت ۔۔۔
 ۔۔۔ ایہجوں لگتا ہیا جیوں لگاتار پتر پتے ڈھینے ہون۔
 میں ہنیری گلی چ ہیاں ، جھٹ نا جھٹ ایہجوں لگا
 اے جیوں کھوکھی دوپہراں ماٹہہ گیر گھدا ہوسے - میں

پیروں پر واپس آگیاں ، اکیاں وچ بنیرے تا غبار گھن کے
جھٹک بیھا گیاں ۔

” ویل ۔۔۔ ویل ۔ تاجے باجئے شیر گجھار نی ویل

۔۔۔۔۔ یک روپے نی ویل ، ہزار نی ویل ۔“

میں قٹوٹ پرت پیاں ۔ میں تاجے نے شیرے
گجھار آں یک نظر کتنا چاہنا ہیاں ، جس پچھلے ہنفتے منڈی
وچ لمی کوڈی کیڈنیاں ہویاں تھنچی مار کے میرے لالے
نی ٹنگ بھن وڈی ہئی ۔ میں ہوں متھ پیر مارے ، برے
شیرے بیاں کھا کھاں توں روپے نا توٹ ساکھی تھنہ نی
پنڈمی نال اٹھنا نہ ویجو سکاں ۔ میں اپنے بالکل سامنے کھلتے
ہوئے آپے ٹرے والے تا موڈھا دایا :

” شیار کھتے اے جی ؟“

” دو ساہنے ، کھتا ہویا اے اپنی ماڈ تا خصم ۔ پٹا پتی

چولا پایا ہو یاں ۔

میں اجلا پٹا پٹی چولے چ اُس ماڈ نے خصم آں
متہیں بیان سکیا ہیاں کہ میرے سجے کھتے چوں بہوں ساہیاں
آوازاں اکھٹیاں آئیاں ۔ اوہ سارے لوک شیرے بیاں کنواریاں
نال اپنے اپنے رشتے پٹے جوڑنے ہنٹے ۔ وت کن من شروع
ہو گئی ۔ رنگ وچ جھنگ پئے گئی ۔

پڑے وچ دوئے لکھیے ٹھسے اسی طرح واری داری
پئے گانے ہنٹے تے اوہناں نے ہر کھکتے تے فریاد نی

آنی ہئی ۔

”ویل ۔۔۔ ویل ، ککھ نی ویل ، شیرے تاجے باجئے
 نی پنجاں واریاں نی ویل ۔۔۔۔۔ ہکی روپے نی ویل ۔
 کھلتے ہوئے۔ یعنی مثال والے ساتھی استاد سوہنے
 ۲ نوٹ اپنی پگڑی وچ رکھیاں ہویاں بک واری وت مہلر“
 بھری :

سے

مزم تے دنداسہ مستی ، ہوتیاں تے لگانی این
 آکھنا ہیوی عبدالکریما ، جھلی ملکھوں کیوں گمانی این
 میں گل نے ہنیرے چوں اگے نعل کے چاننے
 وچ وینا چاہنا ہیاں ، کیکہ پتہ پٹا پٹی جوں وچ شیرا تاجے
 یاجیا تھری پئے ونچے۔ برے میں اجلا اگے نکلنے تا راہ ہی
 پیا بھنا ہیاں کہ کسی میرے کالہ وچ ہتھ پا کے مانہہ پیچھے
 پھک گدا ۔

اوہ مسکینا ہیا ۔ ہنیرے وچ اُس نے پھکنے شاہ کالے
 مہاندرے تے شیطانی مسکراہٹ ہئی تے اوہ ہتھ تھر تھر
 پیا کنا ہیا ۔

”میرے پیچھے پیچھے آ“ اُس کھس کھس کیتی ۔

اُس نی جیجی رواں نہیں ہئی ۔ اوہ لے لے لے
 قدم جانا ہنیری گلی نے اندر یہہ گیا ۔
 ساتھی استاد چار بیٹے توں بعد اُدھالے والا مشہور

کیت شروع کر دتا ہیا۔ نچنے والے ہڈیاں نیاں کنڈاں
تے دیتے چڑھے نے پٹا کے نی "ٹھاہ ٹھاہ" گرائیں نے
باہر وار تھے ہوئے کالے شاہ ہنیرے تک تکلی گئی تے
اُس توں بعد لوکاں نے ہاسے نی واز ہئی
ہنن باقائمہ باش شروع ہو گئی ہئی۔

"ہویا یکہ اسے؟" میں مسکینے تا پچھ لگ رکھ کے

پچھیا۔

"بس نکل آ مرزیا۔۔۔ توں نہیں جاننا ایں۔ اج
توون خرابا ہو کے رہی۔ تاجے بابجے خالی ہتھ نہیں
آئے، ہر ہکی نے ڈب وچ طاپٹھ ای، تے اپنے
گرائیں نے مرزے بی ڈاڑھی تیاری پچ اُن۔

بس جھٹ گھڑی نی دیر اسے۔ ہکی دوئے اُن ڈاہ کے
رکھ ولین۔ اج کچھ ہو کے رہی اُ۔ مرزے، توں
دشمن داری والا ایں۔ بس نکل آ۔"

میں ڈھینا گزنا مسکینے پچھے ٹرنا رہیاں۔ میں آپ

کچھ پچ پہلوں کراکتی بجلی تے چائے پچ، دربار نے پچھے
اندر کوٹ توں آون والے ایسٹہ رشتے دار نے ہتھاں پچ
چاواں وچ لوسیٹیاں ہوئیں برچھیاں تنکیاں بیاں۔

اسی دوسے گلی نا لہا پکر کٹ کے حضرتے والے

رستے تے پئے گیاں۔ ہمن گراں ہک پاسے رہ گیا ہیا
تے ساہنے کچے رستے تے ناوں نال ڈھننا نے ٹھہرے ہوئے

پائینے چ سمر سلائی والی بارشس ہوئی ہوئی ہی۔ حضرت نے
 نے جوآن پاسے ودھی ہوئی ساراں چ پائی پیٹھے نی وازاں
 نال دربار وائیوں آئی ڈھونکاں نی واز تے گھنگرواں نی
 چھم چھم پناد پئی بھنی ہوئی۔ ہن میٹھہ اپنے زوراں
 چچ ہیا۔

اسی پتیاں تک چکڑے وچ ٹرنے رہے۔

”یار۔۔۔۔۔ توں شیرے ان تکا ہیا؟“

”ہاں۔۔۔۔۔ مسکینے ادھجوں ای کمٹیاں کمٹیاں

جواب ویتا۔

”مرزیا۔۔۔۔۔ خدا فی قسم اسے، اس نیاں اکھیاں
 وچ خون لتھا ہویا ہیا تے اس نیاں ڈولیاں رتیاں
 مچھیاں تھڑنیاں ہیاں پتیاں۔ میں آپ تکا ہیا۔
 دت ادھ اوٹھوں اٹھ کے باہر نکل گیا ہیا۔ میں
 اُٹھوں ای اندازہ لگا گھدا ہیا کہ اج کچھ ہو کے
 رہسی۔“

میرے اگے اگے مسکینے لے ڈگ بھرتا

ٹھری وینا ہیا۔

اس نے چکڑے چ ٹرنے نال ”بسچاک،
 بسچاک“ نی آواز تے اُٹھنے چھٹے، میرے موڑھیاں
 تون گتیاں تک چکڑے نالیپ پٹے کرنے جئے۔
 جہاں سمر سلائی والی تیسر بارشس ہونے

وینی ہٹی -

”مرزے ، پار سال یار ای ، ایہناں ہی درہاڑیاں چ
شیرے گھیار نی بھینوں نا اُدھالا ہویا ہیا -
تاہجے باہجے والیاں لٹی کوڑی دچ بھی مار
کھاہی ہٹی تے کہہ بی کٹوا بیٹھے ہئے - برسے
یار ، اس واری تاہجے باہجے بڑی نیاری ناں
آئے دن - مانہہ تاں گنا اے کامے اپنی
اوقات بھل گئے ن ۔۔۔۔۔ شیرا اپنی بھینوں
نے اُدھالے تا بدلہ گینسی ۔“

میں اسی طرح ٹرنیاں ٹرنیاں ”ہاں ہوں“

کہینتی -

اِہلا اسی جرنیلی سڑکاں واں نہہیں چڑھے ہیاں کہ
اُتے تھے ”ٹھاہ ٹھاہ“ بنیاں تیز آوازاں چواں پاسے نہی
ہوئی بنیرے نی پادماں واں پیرنیاں ہوئیاں بھل
گئیاں - ایہہ سانگی استاد نے متھے پتے پتے موئے
پھڑے نے پیٹے نی آواز نہہیں ہئی - ایہی گنا ، ہیا ،
چوہی ٹھانچہ چل گیا ہودے -

”مرزے ، سانگی بڈھیاں نے کٹھاں نا کمال تھیا
ای - ہر پاسے ”ٹھاہ ٹھاہ“ کرا دتی نا
میرے اگے اگے فڑنے مسکینے گل کہ

کراوت چوہی -

” یار کدھرے کو بڑ نہ تو کوئی ہووے ۔ ایہہ ہٹا پنچے
نی آواز لگتی ہئی ۔“

” ہو سکنا اے ۔ برے یار ، لڑائی نی بنیاد
پینیا بی دیر لگتی اے ۔“

” بنیاد کس گلاں نی ؟ کوئی گتچالیش رو بی
کئی اے ۔“

” کتھر پتہ نہیں چلنا یار ۔ اج اکی پتے سمجھنے

ہیاں کر ڈیکری نا ویلا موسی ، برے پتہ لگا کر

شہاں پئے گتیاں ۔ بانگیاں اساں نہیں سٹیاں ۔

گدراں پت کوئی جھٹ بک پہلے دیہوں ڈوبیا

اے ۔ ۔ ۔ ۔ ۔ چنگیاں بھلیاں تکیاں ہوئیاں

شہیاں بی اوپریاں اوپریاں پٹیاں لگنیاں ۔“

مسکینا چپا ہو گیا ۔

اسی روپے جرنیلی مٹرکاں تک آکے تکی بئی

تے بہ گئے تے چپ نا کھرا ہر پاسے دوھنا رہیا ۔

پہلی نے تے وگنے پائیٹے نے شور وچ دوروں

آنی ڈھولکاں نی تھاپ سٹائی دینی رہی ۔

اساں داں اُتے بیٹیاں بیٹیاں زمانے لنگر تے ۔

بک ویلا آیا کہ ڈھولکاں نی تھاپ نی جڑ وگڑ گئی ۔

تے سیکراں مال مکرانے پائی نی سرگم ۔ گئی ۔

دوہ پہلی نے دوٹہاں ہریاں تے چاننا دویا تے

ساتھ دربار نے اچھے مجنڈیاں نے پیچھے سجلی سجلی
تے گرائیں وائیوں آئی کہ منشی گھوڑی اسان
دوہاں بنیاں اکبیاں وچ شہر گئی ۔

میں نکیا کہ گھوڑی تے پٹا پٹی چولے والا
بندہ اڑا ہویا ہیا تے اُس نے لکے
وچ پچھوں آئی سوئی کہ زمانہ بانہہ جی ۔
میرے خیال فی تصدیق مسکینے کر دتی ۔ برس
شیرے نے پیچھے منشی گھوڑی تے کون جی ۔۔۔
اسی نہیں پہچان سکے ۔

جبریلی سرطکاں تے اون توں بعد ۔ گورن
بنیاں طاپاں نے نال اُٹھنیاں چٹکا۔یاں اسان
دوہاں نکیاں ۔ پٹا پٹی چولے نال لوبھیا ہویا
زمانہ وجود نال گھدیاں ہویاں شیرا کبیر
سوا ہو گیا ہیا ۔ اُس فی منشی گھوڑی
رتیاں طٹنگاں وچ کمانیاں لگیاں ہوئیاں بٹیاں
تے اُس نا پٹا پٹی چولا جینڈے و نوور
پھرتکنا ہیا ۔ ایہجوں لگنا ہیا جیوں اوہ کبیر سمون
آن تئیاں سمیت لہ سستی ۔

اسان جبریلی سرطکاں فی پٹی تے کس نم گزار
سٹی جی ۔

میں مسکینے نے برسے تے چھکنے پانندی والاں
واں تکیا ۔

” یار ، مسکینے ، اسی تاں ہڈے سے ہو گئے
اں “

اوہ شیطانی ہاں ہسنا رہیا ۔

وت اسی ہڈیاں وانگن ٹرنے ، اپنے اپنے
برسے تے پانندی والاں تا بوجھ پائیاں ، گوڈیاں
یک چھڑے چوں لگھ کے گرائیں والے رستے تے
پے گئے ۔

اگلے ریاڑے ، گرائیں وچ کسی جاگھاں بی اساں
راتی تے اُدھالے نی گل نہیں تھئی ۔ کسی دسیا
کہ مرزیاں نے لکھریاں تا تاجے باجے والیاں
کوئی جواب نہیں دتا ، تے شیرا گھبار
اپنے گوڈیاں وچ مردے کے بیٹھا رہیا
ہیا ۔ بے غیرتے یکہ جواب دیون سا ۔

میں اپنے برن پروٹے اُتے چا کے بڈھیاں
اکھیاں ناں مسکینے اں تکیا ۔

” مسکینے ، ایہہ تڈے یکہ وسنے وُن “
” مرزے ، کدی کدی ایچوں بی ہونا اے کہ
باہر دوپہر ہودے تے اسی سمجھاں شطآن
پے گئیاں “

مسکینے اپنی ڈسھی نوں وازاں پچ جواب دے

قصہ کہانی

ممکنہ گل ای اے کہ نہیں کہے بی ادھار گھن کے واپس
 نہیں کیتا۔ میرا خیال ہیا ادھار گھدا ای اس واسے دینا اے
 کہ واپس نہ کیتا جھلے۔ میں پچھلے پٹھان سالاں نی بیکاری
 تے وٹاں وچ اتنا اک ادھار گھن چکا واں کہ واپس کرنی
 تے آواں تاں اگلے پنج سال جھکھا بیٹھا رہواں۔ برے اچ
 میں ستاہراں روپیاں نامنی آرڈر بھیج کے دو سال
 پہلوں کھاوے ہوئے ادھارے کھانے تا بل ادا کرنا چاہتاں
 صرف یک بل جس نامدے کسی نہیں بچیا۔ برے جس
 ماٹھہ ہر ویلے اچھا لکان رکھا اے۔
 ہن اُس ہوئے تا پتہ ماٹھہ پوری طرح یاد نہیں۔ ہن
 برے میں ای جاننا کہ ایہہ پیسے اُساں پونجی دیس۔ میرے

پہا نصیب نہ بندہ اُس نے پیسے نہیں مار سکا تاں جو کوئی نہیں
 مار سنا ۔

دو پہلوں اس شہر چوں آئیاں ۔ آخری دیہاڑے ، کاؤنٹر
 تے پئے ہوئے رجسٹر تے دستخط کرنیاں ، میں اس مال
 چھوٹھا وعدہ کیتا ہیا کہ گھار پونہچنیاں ای سارے پیسے
 بھجوا دیساں ، تے اُس جواب دتا ہیا ۔ اوہ میرے پیسے
 کدھر نہیں دینے ۔ بے نم رہو ۔ میرے ہوئے تاں آپے
 پونہچ دیں ۔

تے میں اس ویلے سوچیا ہیا ۔ ” تُوں بی بے نم رہو ۔
 میں کدے ادھار واپس کرنے واسے نہیں گھدا ۔“
 برے اچ پہلی تتخواہ بھی اسے تاں اوہ یاد آیا اسے ۔

میں ایٹھا لٹکیا سویا اس نا پتہ یاد کرناں ۔
 میں اپنے آپ اچ پہلی واری اتنا کمزور پیا ویکھناں
 میں اس تتخواہ چوں ہک پیسہ بی ادھار لاہنے چ ضائع نہیں
 کرنا چاہناں ۔ برے میں کیہ کراں میں بے بس اں تے
 اوہ پیا اگھنا اسے :

” براہ میرے پیسے کدھر نہیں دینے ۔“

اچ تتخواہ گینے ویلے دستخط کرنیاں ماٹہ اُس نے
 کاؤنٹر تے پئے ہوئے رجسٹر نے دستخطاں ، وت ہک
 واری سرے نے بھار کر رتا اسے میں اُس نے ہوٹلے وچ
 اپنا پہلا دیہاڑا یاد کرنا واں ۔

اس دیہاڑے کسی پاسوں روٹی نی درک نہیں ہٹی تے ہیں
 اس شہر نا ماتر پتر کی بھی جیہی بند ہٹی نی مہاٹھاں تے بیٹھیا
 ہویاں اس ہوٹلے نے اندر باہر ہونیاں لوکاں واں پیا دیکھنا
 ہیاں - پتر نہیں کیجوں تے کیہ سوچ کے میں نی اندر وڑ گیا
 ہیاں تے راج کے روٹی کھادی ہئی - بعد وچ چاء پی کے
 میں آرام نال کاؤنٹر نے کولوں ہو کے باہر نکل آیاں - اس نی
 پچھوں وار نہیں دتی - میں پورے ست دیہاڑے روٹی کھانا
 رہیاں تے اُس جنے نے پترے پرتایا تہیں -

آخری دیہاڑے میں آپ ای کاؤنٹر تے کھلو گیاں - اوں
 ماٹھہ کھوتا دیکھ کے دُوئے پاسے دیکھنے اُن لگ پیا -
 میں گھار پونچھیاں ای سارے پیسے بھجوا دیساں -

اوہ یرا ، میرے پیسے کدے آپے پونچھ دیسن -
 میں اُتھے ہی سنگھے نال گل کیتی تاں ہس پیا - آکھن گھا:
 "میں تاں کڈاں پہلوں دسا ای نہیں ہیا کہ غریب نا بال
 مارا ویسی - سچ بچھیں تاں ویلے بیویلے میں نی اُتھوں ای پیا
 کھاناں - برے یار لوک آگھناٹے - اوہ اپنا کھادا پیتا جدوں
 چاہوے رکھا گھنے -

وت اُس ماٹھہ ہک کہانی سٹانی کہ ہوٹلے والے نا
 ہکا پتر ہیا - عمر ہوسیں کوئی ستاراں اٹھاراں سال - بڑا
 سوہنا --- اوہ گم ہو گیا - پورے پنڈراں دیہاڑیاں بعد
 شہر نے ہکی بند مکانے پتوں ہک لاش بھی ، باکل ننگی -

شناخت کرنے تے پتر لگا کر اسی نا پتر اے - لوکاں تا ٹھاٹھاں
 مانا سمندر ، جس وچ اوہ ہکلا ، ہر بندے نے مونہیں داہیں
 پیا دیکھنا ہیا - کسی بندے اُس نی اکھی چوں اتھرو کرکھنیاں
 تہیں دیکھا ہکا چُپ -

روا پیا - پئس والیاں پچھ گچھ کیتی - اس توں پچھا گیا کہ
 کسی تے شک آ گیا تاں دس - اوہ آکھن لگا : " میری کسی
 نال دشمنی نہیں میں کس تے شک کراں ؟ "

کچھ لوکاں واں اسی نے ہوٹلے تے کم کرنے والے
 ہکی بڈے نوکرے تے شک ہیا - برے اُس نا ہکا جواب
 ہیا " میں کس تے شک کراں ؟ " اُس بندے تاں میرے
 پترے آن اپنے ہتھاں وچ کھڈایا اے - ای اُس نی
 پیو نی جاگھا اے - تسی آپ دسو میں اس تے کیجوں
 شک کراں ؟

گل پرانی ہو گئی تے لوک بھل بھلا گئے -

اوہ نوکر چپ چپ رہون لگا - دیکھنیاں دیکھنیاں اُس
 نے سرے نے سارے واں چھتے ہو گئے تے لوکاں چا
 وینیاں اُس نے ہتھ کمن لگے -

ہکی دیہاڑے اوہ صبح ہوٹلے تے نہیں آیا - شاہیں محلے
 نیاں بنیاں واں اُس نی کوٹڑی چوں اُس نی لاش بھی -
 اس ہوٹلے تی ای چھری نال اپنی لگی لاء سٹی بی - اس
 مونو نے گواہ محلے نے نیکے نیکے دو پتے بیٹے پہنیاں نے

سامنے دیہاڑی دیئے اس سرنیوں، اقرار کیٹا ہیا کہ ہوئے
 والے نے پترے نا قائل ہیں ای آں ۔

اس گلاں بڑے دیہاڑے ہو گئے ہیں ۔ ویچھ کے
 دستو میرے سرے نے وال چٹے ساں نہیں چٹے ہونے ۔
 ہیں کمبیاں ہتھماں نال منی آرڈ۔ رکھناں ۔

بکے بکے دکھ

رات بولے بولے میرے توں اپنی پتی چھک گھدی
 مہی تے میں اُس پتی تھوں تنگ مُننگا اُباسیاں گھینا
 اٹھ کھلوتا ہیاں۔

میں پہلوں دس بیٹھا واں کہ ایہہ اچ سویرے فی گل
 اے۔

میں اپنے سوتری نے پلگھے تے پاسا پرتا ہیا ، تے
 دھواٹکھے ہوئے اندرے بنیاں کدھیاں تے تکر کیتی ہئی ۔
 میرے پرواندے دائیں گل مٹکی باری چوں سویرے نے
 تارے مانہہ اکھ ماری ہئی ، تے چپ گیا ہیا ۔
 اُس ویلے مانہہ لہیوں لگا ہیا جیوں دھواٹکھے ہوئے
 اندرے پج کوئی کھٹکاری مار کے ہسیا اے ۔

ایہہ ارج سویرے نی گل اے - میں اٹھ کے چوں
 پاسے ڈٹھا ہیا ، برسے کونڈ نظری نہیں آیا -
 ایہہ کھٹکاری کس ماری ہئی - ایہہ ہتھن والا کون
 اے بیلا ؟

میرے اندرے نیاں دھوانکھیاں ہوئیاں کدھیاں میرے
 توں دودھ کے حیران ہیاں -
 میں دیر تک باری پچ کھلوتا رہیا ہیاں ، تے ساہنٹے
 رات فی رانی کدے اپنا سر سچے پاسے سٹنی ہئی تے
 کدے کچھے پاسے - اوہ میری حالتاں تے ہسٹیاں ہسٹیاں
 ڈھے ڈھے پیننی ہئی تے میں حیران کہ ہن میرے ای
 ہتھنے لائے ہوئے بوٹے ، میرے تے کھٹکاریاں
 مار مار ہتھن لگ پٹے ن - رکیہ ویلا آ گیا اے -
 میں اپنا سر دوہاں ہتھان وچ نپ کے گوڈیاں بھار
 اُتھے ای بہہ گیاں -

بہوں چہر پہلے نی گل اے ، میں نکا بیہا ہیاں
 تے میری ماء مانہہ سواون ویٹے اپنی سرے نی چتھی
 میرے مونہہ تے پا سٹنی ہئی -
 اس چتھی نیاں چہرہ پٹھاں چوں اُس تے ساٹھواں نی
 خشبو تے لوریاں نے ہلارے میرے اندر ڈھیلے رہے
 رہے -

اوہ نیک بخت اپنی ہر راک لوری وچ ہواواں

نال ای گلاں کرنی ہئی -

کدھرے اکھنی ہئی ، تنسی و سنجو ، تے میرے رمنے
نے اجی آن و سنج کے آکھو ، کیہا ڈاڈھا تنگ کیتا ہویا
ای ، کدھرے پرت کے پھیرا پا و سنج -

برے ہواواں ہیاں کہ چپ چپتیاں لگھنیاں رہنیاں ہیاں
----- ساریاں گلاں توں بے خرتے بے پرواہ -

کدے کدے اس نے سانہواں نے مہارے ،
ماٹہ ہواواں نے زولیاں گھولیاں وچ بدلاں نے وس
پا ویٹے ہئے تے ہیں اُس نے اتھرواں وچ ڈبنا ترنا
سوں رہنا ہیاں -

تے میرا اجی ، لام تے گیا ہویا ہیا -

ہواواں اپنے کولوں ای مچوٹھ پچ جوڑ کے میری ماؤ آن
آستانیاں ہیاں ، تے اوہ جھلی خوش خوش ، ماٹہ گھدی گھدی
کدے سچی کدھی توں نال والی آن واز مرنی ہئی تے کدے
کھیتی کدھی توں مبارکاں جھلنی ہئی -

اوہ ہواواں نال گلاں کرنی ہئی ، تے ہیں اُس نی چچی
نے نئے نئے سیک وچ کدھرے ہس پینا ہیاں تے کدھرے
اوہ ہسٹیاں ہسٹیاں اکھیاں نے بدلاں واں ٹھم کے نہسیں
رکھ سکھی ہئی ، تے میں ڈبنا ترنا ، لاماں دائیں ہکل ویٹے
نے منصوبے بنانا ہیاں -

ایہہ ہواواں بی رکیہ و سون - سارے زمانے نے اکلاپے

ریسے تے نفرتاں گھدی گھدی کدے کدے نکل وینیاں تے
 کدے کدے۔ نفرتاں تے مہبتاں نی پنڈ کھلی ہوئی ہئی لے۔
 سیانے اکھنن کہ جدوں زمی تے کجھ نہیں ہیا۔۔۔
 ۔۔۔ پنکھ بکیرو کجھ وی نہیں ۔۔۔۔۔۔ بندہ ہیا تہ
 بندے تی ذات۔ ایہہ زمی، اگی نا آوا ہئی تے اس زمی
 تے کئی سو سال تک میٹھہ وسنے رہے ہئے، تے ہواواں
 چلنیاں رہیاں ہیاں۔ ممتاں تک ایہا کجھ ای ہونا رہیا ہیا،
 تاں کدھر وینج کے اس دھرتی تے پھٹاں تا تے ساویاں
 پتراں نا موسم آیا اے۔ ایہہ ہواواں ای ہیاں جیہناں
 کر کے وڈے میٹھہ توں بعد راتو رات ہر پاسے مچل
 کھڑ پئے ہئے۔

اس ویلے پھڑیاں ہواواں ای چلنیاں رہیاں ہیاں
 تے تاں کدھرے اس مٹی آن بونا آیا اے۔
 تاں کدھرے دھرتی تے آدم پہلی کھٹکاری ماری اے۔
 اوہ ہیا اے ایہوں گگنا اے جیوں اوہ بہوں دیر
 تک ہسنا رہیا اے۔ تدا ای تاں ساڈے ویلیاں پر ہستے
 تک گئے۔

پھی گل تاں ایہہ اے کہ ہر شئی تا آخر تک انت

اے۔

ہستے تے مٹھے بولاں تا بی اخیر انت ہونا اے۔
 اسی اپنے پنکھ ویلے گزار میٹھے آن۔ مہنی کیہ اے؟

اسی دیکھنے آں کہ ہواواں نیاں واچھاں چریاں ہوئیاں ن ،
تے ساڈیاں روئیاں شکلاں ہواواں ہر پاسے ہاسا پایا
ہویا اے ۔

میرے اجی آں نی جھٹ گھڑی ہسن بولن تا ویلا مہتھ
آگیا ہوسی ، ایہجا نہ ہووے آتاں میری ماواں نیاں نوریاں پچ
لام نے میداناں داہیں سدے نہ ہوون سا ۔

میرا اجی ، لام نیاں میداناں جوں پرت کے تنہیں
آیا ۔ اوہناں ہواواں وچ ای کدھرے رل رل گیا ۔
میں بکیاں ہونیاں کئی واری ستیاں ستیاں یا ٹرتیاں
پھرنیاں بہوں ہولا جیہا تھا پڑا اپنے موڈے تے
محسوس کیتا اے ۔

میرے اجی نے مہتھ ہواواں وچ رل رل کے بی
اودہ جیہے ای رہے ۔

میری ماواں آکھنی ہئی ، ایہناں تھا پڑیاں نال کدھر پڑھے
نہ پلویں ۔

” ماہ “ ، جھلی نہ ہووے تان ، اپنے اجی نے
تھا پڑے تان میں ٹھے پیساں ؟

یرے ماہہ کدھرے کدھرے ایہجوں گنا اے کہ ای
ہواواں ماہہ چپ چپ ویجھ کے سارے جہان نے
ہاسے تے مٹھے بول میرے آسے پاسے ڈھیر نہ
لا دیون ۔ تے میری کسے دیہاڑے اکھ کھلے تان

جیہڑی ہن نہیں رہی ، اُس نیاں لوریاں وچ لام
 نے میداناں دائیں سرے ہتے ۔۔۔۔۔۔ ہن
 اوہ نہیں رہی ۔

اوہ ٹر پوکے تے ہیں اناں چیک چیک

کے دشاں :

” میرا ناں بچھ ۔۔۔۔۔۔ میرا ناں مینہہ تے دھپاں
 اے ، میرے اجی نا ناں مسکینا ہیا ۔۔۔۔۔۔ برے
 اوہ تہاں راتھے نہیں رہتا ہیا ۔۔۔۔۔۔“

دستار بندی

آج نوے سردار فی دستار بندی ہوئی ۔
 رات نے پچھلے پہر توں ، ساری آبادی وچ خوشیاں
 پیاں منائیاں وینیاں ہیاں ۔
 مدتاں توں لوکاں نے موٹہ مہاندسے تے ، جیہڑا
 برؤل نا لیپ کر دتا گیا ہیا ، اوہ ہن ہولے ہولے پچھڑ
 گیا ہیا ۔
 سویرے جدوں ، مسکیتے آں ترمیتی جگایا اے ان اُس
 تیاں اکھیاں چوں لہو پیا ترونا ہیا ، تے سارا سریر بیوں ترمیتیا
 ہیا پیا ۔ وت فی اوہ تریپ کے اٹھ بیٹھا ۔
 اجلا دیہوں نہیں چڑھا ہیا ۔
 نتے نتے چافنے وچ اُساں ترمیتی نے موٹہ تے مدتل

رونق نظری آئی - چائنا ہوئے ہوئے ودھنا ہیا پیا -
 مسکینے ایسی گھینیاں ہویاں ، تال نی منجھی تے سستے
 ہوئے اپنے پترے آر سکیا ، جس نی چھاتی تے لوہی سردار
 نیاں عیبتیاں اپنا خاص نشان مکھ دتا ہیا -

مسکینا ، ہر نوہی سردار تا عیبتی ہیا ، اس واسے
 اسان عوشی ہوئی - پدھڑی ماؤ اپنی منجھی تے پاسا
 پرتنیاں ، تے کھنگھتیاں ہویاں سبھی سوہنی بہلی گل
 کیتی :

”پترا ، نیک تنگن اے ۔۔۔۔۔ کل رات توں بدل
 بدل کھٹے ہوئے دین - ساڈا نواں سردار ، گھدا
 اُس نی جیاتی کرے ، نیک بخت اے ؛
 اُس اسان آر نکیا تے جلدی جلدی تیار ہون لگا -
 ”شام اے تے کسی دشمنان وچ گھرے
 ہوئے او -“

آبادی نے سب توں سوہنے جوان نی واہ ۔۔۔۔۔
 کدھروں دُوروں بیٹی آئی ہیٹی - مسکینے سرچھٹیا ، اسس
 واسے کہ اوہ پرانی گلاں واں مچل وینا چاہنا ہیا -
 اُس بہوں سوہنے تے جھلے جوان نے خیال وچ سارے
 سردار کھو جک ہیئے - اس کر کے اوہ بہوں سوہنا جوان
 اپنے چہاں سر پھریاں واں تال لا کے ساری ساری رات
 گلیاں وچ گجنا پھرنا ہیا -

اوه سارے سر پھرے ، چیک چیک کے اپنے خیال
 موجب ستیاں ہوياں واں جگانے ناکم کرتے ہئے :
 ”شام اے تے تھی دشمنان وچ گھرے ہوئے
 اور“

اوه سوہنے تے سر پھرے جوان ، آبادی
 تے وڈے میدان وچ بھانڈے وال کے سردار نے خلافت لوکاں وچ
 نفرت ودھانے ہئے ، ایجیاں گلاں کرنے ہئے ، جیہڑیاں
 یڈھے چٹ کا پڑاں واں سمجھ ای نہیں آئیاں ہیاں ۔
 برے ایہہ تاں بڑی پرائی گل ہو گئی اے ۔
 اوه سوہنے تے سر پھرے جوان ، دست نظری
 نہیں آئے ۔

سالا کچھ ادھجا ای رہیا ، برے پک گل بڑی اوپری
 جیہی ہو گئی ۔ پرائے سردار ، کیتا کہیہ کہ اپنی دستار تے
 تلوار نوں سردار نے حوالے کیتی تے آپ اللہ اللہ
 کرن لگ پیا ۔

مسکینا، تیار ہو کے باہر بھکیا تاں اُس نی اپنی چھاتی تے
 بی نوں سردار تا خاص نشان پیا پھلکا ہیا ، تے ہتھ وچ کٹی
 سو سال پرائی کھوٹدی مہی ، جیہڑی ہکی زمانے وچ ، اثر و
 بن کے وڈیاں وڈیاں بلاواں کھا وینی مہی ۔ برے ہن
 ایہہ معجزہ کس گیا ہیا ، اس واسے کھوٹدی تے دوہاں
 پاسے ، لوہے تی شام چڑھا دی گئی ہئی ۔

مسکینا ، سرسٹ کے آتا ہیا پیا ۔

بدوں اوہ ، وڈے گھار کول پہنچا ہاں اُس سکیا

کہ بہوں سارے مزور اکٹھے ہوئے وئے پئے ۔

مسکینے بیڑی اُن آگ لاتیاں ہویاں ، اوہناں کووں

سویرے سویرے موٹہہ جوڑ جوڑ کے پھس پھس گلاں

کرن نی وجہ پوٹھی ۔ سارے مزور ہک زبان ہو کے بولے :

” سرکار میری ۔۔۔۔۔ وڈے گھار اُن سجانا این ،

راتی ڈیوے بی بسن ۔“

مسکینے اوہناں مزوراں نیاں اکھیاں وچ مشالاں

بلنیاں آپ دیکھیاں ، تے مزوراں واں اُس نے موٹہہ

تے رنگلیاں پینگھاں پینیاں تفری آئیاں ۔

گلی چوں لگھنیاں لگھنیاں ، اُس سکیا کہ ٹوہکی تے

چاء نے کھو کے چوں مہکی بد شکلے بندے باہر جھاتی

پائی ، تے آکھن لگا :

” سرکار میری ۔۔۔۔۔ راتی ، وڈے گھار ،

سارے گرامیں نیاں کٹواریاں گٹھیاں گھبویے

نے ڈیوے ہاں کے دُعاواں منگسن تے بھکھیاں

وچ روٹی وٹڈیسی ۔“

مسکینے ، خیالاں ای خیالاں وچ لیڑاں وگاٹے

بھکھیاں تے زور آوراں واں کھپ پانیاں تے

گھسن مہکی ہونیاں سکیا ۔

اُس بد شکلی ہو رہی ہوں کچھ دسیا - مسکینا
 اگے دودھ آیا - راہے وچ اُساں ایہجے بہوں
 سارے بندے ٹکڑے ، بیہڑے خوشی نال پنچنے پھرنے
 ہئے -

میکنے اُن توں مردار نیاں بہوں ساریاں گلاں یاد
 آئیاں بیہڑیاں اُس آپ ، وڈے میدان وچ مشالاں
 والیاں جواناں تے گرائیں نے چٹ کھاپڑاں واں
 سٹائیاں ہیاں -

کچھ ای رچہ پہلوں ، اس بجی مزورے نی
 بجی بیہی مشوم گڑھی اُن دوہاں ہتھاں نال اُتے چا کے
 پیار کیتا ہیا - نکلی گڑھی پاما ہویا چولا پایا ہویا ہیا ،
 جس چول اُس نیاں پسلیاں گتیاں وچ سکناں ہیاں -
 توں مردار ، لوکاں نے اکھ وچ کھلو کے
 وگڑنے ہوئے موٹہر مہاندریاں نی گل کیتی تے لوکاں
 نال مشورہ کیتا کہ کہیہ کوئی جے لوکاں نیاں شکلاں
 تے رونق آوے -

ہر پاسوں رلیاں ملیاں وازاں آئیاں رہیاں -
 ہر کوئی اپنی پیا ٹھیلنا ہیا -
 برے جلدی ای مردار نے مہاندری تے
 وٹ پے گئے ، مردار ہوراں ، جلال وچ آ کے اپنا
 ہتھ اُچا کیتا تے اکھیا :

”ایہہ وڈا تے اوکھا کم اے ، مانہہ آپ مراتجہ چ
 بہنا پھسی“

پہلوں ۱۱ سارے بندے تریہہ گئے ، برے
 اُس توں بعد کٹاں نیاں تاکڑیاں پھاڑ دیوں وال
 شور پئے گیا ۔

لوکاں اپنے مرے نیاں پگاں لہ لہ کے اسمانے
 دائیں وگاہ باریاں تے اُس توں بعد آپے وچ گھسن مکی
 ہو گئے ۔

وت کدھرے جا کے نورانی شکلاں والیاں جڑگاں
 کھلو کے سردار نے چوگردی منتر پڑھ پڑھ کے
 سردار فی لئی جیاتی فی دُعا منگی ۔ بہوں سارا ہرمل
 دھکھایا گیا ، جس فی خوشبو دُور دُور تک
 کھنڈ گئی ۔

اُس اکھ توں مڑنیاں ہویاں ، مسکینے آن
 بہوں سارے و مرے ہوئے گاؤن یاد آئے ، تے
 لوکاں نے اسمان ہائیں اُٹھے ہوئے ہتھ ۔ حریان پھیاں
 نے موٹہ تے پڑھیاں ٹھیریاں نیاں خوشی وچ اتھرو
 کیرنیاں اکھیاں ، جیہتاں واں گھڑی گھڑی پڑھڑے ہتھ
 اپنے موڑھے نیاں میلیاں چادراں نال پئے
 پو پھنڈے ۔

ماتی ویٹے جدوں مسکینا گھار پرت کے آیا

آبادی نے تنگ جتے ہنیرے بیچے بزار وچ بڑا رونق مید
 ہیا۔ نکلے نکلے ڈیوے ہر پاسے پئے بلنے ہئے ، تے
 لوکاں نی بکی تھی جیہی قطار وچ روٹی پئی وڈی تھی ہئی۔
 گھار وچ ڈیوے نی نمی نمی تو وچ مسکینے نی
 بڑھی ماوڈ ، کلام پاک ، اُن بڑے سوہنے ریشمی کپڑے وچ
 پئی لوسی تھی ہئی۔

مسکینے اُن ماوڈ دسیا کہ ذرا ٹھہر کے اوہ وڈے
 گھار ویسی تے جیوں جوگے نوں سردار اُن ایہہ جھانا
 کلام پہنچا آسی۔

اج مسکینے پہلی واری اپنے گھار اتھی رات تک اپنی تریختی
 پترے تے ماو ہوراں واں جاگنا سکنا ہیا۔ روٹی کھا کے
 اوہ گھروں باہر نکل آیا۔

اچن چیتے اُکس نی نظر پرانے سردار ہوراں تے
 پئے گئی ، جیہڑا عام جیہاں چیریاں وچ ہیا ، تے لوکاں
 واں روٹی پیا ورتانا ہیا۔

وڈے گھار مڑواں واں ویٹے نی اجازت نہیں ہئی۔
 گرائیں نیاں کنواریاں کڑیاں راتنگے چیریاں وچ دُعاواں
 پیاں سنگھیاں ہیاں۔ ساریاں نے ہتھاں وچ بلنے
 ڈیوے ہئے تے لوکاں تاہک اکھ بیا جیہڑا اوہناں
 داہیں تک تک کے ہتھاں نے اٹھوٹھے بیا
 چو پنا ہیا۔

سکینا اپنے من فی لہر وچ ، آبادی چوں ذرا
باہر نکل آیا۔

ہن اوہ رہتی کچھ ماہ تے پیا ٹرنا ہیا۔ ندی ندی
وہ ہٹی جھکنی ہئی تے سرہوں تا ٹھاٹھاں مارنا سمندر
اُس نے چواں پاسے دود دود تک اٹھنا ڈھینا
ہیا پیا۔

اُس مڑ کے پچھ سکینا۔ نہی نہی روشنی چ
سایاں آوازاں ڈب گئیاں ہیاں۔ ہر پتہ نہیں اُس نے
دلے وچ رکیہ آئی اے کہ ہرت پیا تے لٹے لٹے
قدم چاتا وڈے گھار دائیں مڑ پیا۔ وڈے گھار نے
پکھلے پاسے چپ چپیت ہئی۔ کنواریاں گڑیاں رنیاں
وازاں تے اوہناں سر پھریاں تیاں چھیاں ،
رلیاں رلیاں ہوئیاں ہیاں۔
سکینا وڈے گھار فی کورہ ترپ کے اندر
چلا گیا۔

اُس سکینا کہ ہنیرے وچ کوئی رک وجود ،
دوئے وجود توں وکھرا ہویا اے۔
لٹی گھا وچ بیٹھی ہوئی رک جوان کڑی لٹے لٹے
ساہ پئی گھیننی ہئی۔

سکینا ودھ کے اگے آیا ، فر ڈر کے پرت
پیا۔ راتنگلے چیریاں وچ جوان کڑی ہئی تے اُساں ساہ

چڑھیا ہویا ہیا۔ اُس نے ہوٹھ پیٹے کمنے ہئے۔
 مسکینا ذری ہک دیر کھلوتا رہیا، فر اُس نا جی
 کیتا کہ وڈے گھار دائیں جاون والے اُس دوتے وجود
 اُن وینج نپے، برے اوہ پتھر نا ہو کے رہ گیا۔
 اُس دوتے وجود اُن اُس پہچان گھدا ہیا۔۔۔۔
 ۔۔۔ اوہ توں سردار ہیا۔

رات — رات

اُس آبادی پر ازلاں توں ہنیرا ہیا -

چواں پاسے ، وڈے تے گنے کوانہہ ہئے ، بیہناں فی
 آوازاں تے شرلاٹ اُتھے تے ماحول اُن ڈلاونا بنا دتا ہیا -
 آبادی نے وینیک اُس ڈاڈھے ہنیرے پر اپنا ساہ
 گھینا محسوس کرنے ہئے - ہولے ہولے اوہناں نے موٹہہ مہاتمرے
 پیلے پئے گئے ، تے ہتھ پیرشل ہودن لگے - برے اوہ جینا
 منگنے ہئے -

اُس گھپ ہنیرے پر ، جتھے جتھے اُن ہتھ سچھائی نہیں
 دینا ہیا ، جیاتی تا کاروبار جاری ہیا -

لوکاں اپنے گھراں تے ہزاراں پر نیکھے نیکھے ڈیوسے
 بال گھدے ہئے - ہزارے رینیاں دکاناں تے گھار ، اجاڑ

قبرستاناں آہ ہئے ، جیناں نے مجور ، جیوں تیروں اپنی ہکھی
نے دیہاڑے پئے پورے کرنے ہئے ۔

گل مخلوق ہکی دوائے کولوں ڈرنی ہئی ۔

ایجوں تاں ہکی دوائے کولوں ڈرنی کوئی وجہ نہیں ہئی ،

بے اود سارے بڑیاں اوپریاں نکراں پچ ہئے ۔

ہکی دوائے نال گلاں یکہ کرنے ہئے ، گوشے کرنے

ہئے ، تے گل کرن توں پہنے ڈیوسے نی نہی لو وپچ

ہکی دوائے نیاں شکلاں چننگی طرح پہچان گھینے ہئے ۔ متے

کسے تریئے بندے تک گل پہنچ ونجے تاں کوئی مصیبت

بن کھلوے ۔

سبھے اپنے گھراں پچ پچیاں واں ہولی ہولی گل کرن

نی تلقین کرنے ہئے ۔ اوہناں ساریاں ، گھراں نیاں کدھیاں تے

وڈے وڈے اشتہار ٹنگے جوئے ہئے ۔

” کدھیاں نے بی کن ہونے ن “

” اچھی واد وپچ بولن تے مصیبت تاں تے ای

نہ آسی ، سارے گھرے پتہ مصیبت اٹھ کھلوسی “

اُس آبادی تے بڈھے چٹ کاہڑ ، جیناں بہوں

پہلوں اس اجاڑ جاگھاں پچ پہلی مصیبت بتاون نا خواب سکيا ہیا ۔

ہن پشیمان ہئے ۔

ہویا یکہ کہ اوہناں اتے آباد ہوں ویلے خیال کیتا ہیا کہ

دیوں اپنا رستہ بدل گھنسی تے اس بجاری جاگھاں پچ بی چانٹا

ہو ویسی۔ برے ہن اوہ اس ازلاں نے ہنیرے توں اک
 کے پچھتاناں ہئے، تے اپنے ائمداں پچ پچپ کے
 رونے ہئے۔ اوہناں نیاں مریاں مریاں گل گھوٹو وازاں پچ
 وین، راتی نی چپ چڑانگ پچ دور دور سٹینے ہئے۔ مدتاں
 توں روون والے اس گلاں تا خیال رکھنے آئے ہئے کہ
 آبادی نے دوئے و سنیک اوہناں نی وجہ توں اوکھے نہ
 ہوں، برے ہن، اس ازلاں نے ہنیرے تے ہماں
 توں اک کے کدی کلاہ کوئی رک ادھا بندہ گلا پھاڑ پھاڑ کے
 چیکن لگ پینا ہیا۔

”چانٹا۔۔۔۔۔۔ چانٹا۔۔۔۔۔۔“

چپ نی چار دیواری ترمٹنی ہی تہاں لوک ڈرے نال
 کمن لگ وینے ہئے، اس کے کہ ہن عذاب
 پھٹ پیسی۔

ایہہ خیال کر کے ای چیکن والا بندہ مروینا ہیا۔
 کچھ دیہاڑیاں بعد جدوں اُس نا مڑوہ خراب ہونا ہیا
 تاں اُس نی بخشیش واسے دُعا کرنے ہئے تے اُساں عزت احترام
 نال دینے ہئے۔

اُس نی قراں راہیں مہتہ کر لوک قسماں کھانے ہئے، تے
 اپنے پیاریاں واں اُس نے بھڑے انجام توں ڈرانے ہئے۔
 جدوں ساون نی پہلی کئی پنی ہی تہاں آبادی نا ہنیرا
 ہور دوہ وینا ہیا، برے اوہا دیہاڑے ہونے ہئے جدوں

لوگ مدتوں بعد آپے پر ہنس بول گھینے ہوئے۔

موسم نکلنا بیا تاں پھتاں تے مچل کھونے ہوئے۔
گڑیاں مڑرہ دھاسہ کر کے اپنے اپنے لمبے نے
گادوں گائیاں ہیاں، تے اپنے منگیوے تال کڑھتیاں
ہیاں۔

برے ایہہ سارا کجھ تھوڑے دیھاڑے ای رہنا ہیا
رُتاں بدلیاں ہیاں تے وت اوہا ہنیر۔۔۔۔۔
وت لوک اپنیاں پارٹیاں اکھیاں تال ایہجے نظارے
یکٹے ہوئے کہ، دہناں نیاں، جمبھاں تاواں تال مچڑ وینیاں
ہیاں تے بڈھڑے چٹ کاپڑ خیالی شہراں نے خواب
تکن توں بی رہ وینے ہوئے۔

لیاں مدتوں، اس آبادی نے وستیکاں کجھ
ایہجے پکر وچ چکرا کے عماراں گال دتیاں کہ ہلی نہیں
تے سلی نہیں۔

اوہ ایہجے اسمانی تارے ہوئے چھڑے ترٹنے ہوئے تاں
اپنے پچھے ہلیاں لیکاں چھوڑ وینے ہوئے۔

اس نہ ممکن والی رات پرچ، چند ہک سیاٹے
تے تیک لوکاں اسمانی صحیفے آپو لکھ لکھ کے ہنیرے
نیاں وستیکاں تک پہنچاے۔ تہ لیاں مدتوں بعد سارے
ڈھینے گڑھنے اکٹھے ہوئے تے اپنے ای چوں چند جواتاں
واں اوہناں امام ضامن بدھے۔

جواناں واں متھیاں تے پیار دسے کے دیویں آ لہج
 کڑھن واسے گھل دتا۔

ساریاں دروازیاں تیاں مہاٹھاں تے کھلو کے پھیاں
 تے تریمتاں اپنے ہتھ تے سرے تے چیرے ہلا کے
 اوہناں واں خدا نے سپرد کیا۔ بھڑیاں والے مونہہ مہانڈریاں
 واں کسی ان ڈٹھے خوف ریاں لکیراں ہور بڑھا کر دتا۔
 بہوں دیہاڑے لگے گئے۔

گئے ہوئے نہیں پرستے۔

مسافر ہوں ویلے اوہناں مونہاں نے کٹورے بنا بنا
 کے تے چیک چیک کے ساری آبادی پچ چانٹا کرن تا
 ذمہ گدا ہیا۔

اوہناں ریاں مونہہ یولیاں بھیٹاں تے ماٹواں اوہناں واں
 یاد کر کے تھک گئیاں۔

اوہ پھل بھس گئے، جیناں نال سستاں سہاگناں اوہناں
 واسے ہار بنا گئے ہئے۔ کنواریاں گھڑیاں شادی تے خواب
 تکنیاں تکنیاں بڑھیاں ہو گئیاں تے بڑھیاں ماٹواں تا ایمان،
 امام قاسم توں اٹھ گیا۔

رات — دو

جس گڈی تے ڈیٹی تے ہنری آئے ہنھے ، اسی چوں
 تریا سپاہی بی لٹھا ہیا۔ اوہ لنگڑا کے ٹرنا گرائیں وچ پیا پھرنا
 ہیا۔ دو قدم چا کے ، کھل کے ، جیانی تال ہر بکی پیمز پیا
 ویکھنا ہیا۔

”ایہا ، اتھا کا نا شہر اے ، ای اس فی زمی این ، اوہ
 اس نا اسمان این۔ ای بیٹا این بھننے لوک لین بنا کے کھلوتے
 ادین۔ اوہ لائبریری پئی نظری آئی اے۔ گرجا گھر ، سکول ،
 کھیلاں نا میدان تے اُس تے ساہنے ایرانی دکان۔ ای ساتا
 کلانا آگیا اے ، تے اوہ گھر پیا نظر آنا اے“
 سپاہی گھرے نے ساہنے کھلتا بویا ہیا۔
 ”راتھے ما جی جوری ہوسن ، بیس ہوسی تے ہوسر تے

اُنی کس . گوانڈھے وچ میری تے اُس نا پو ایوینا ہوسن ۔
اُس نیاں اکھیاں پچ اتھرو آگئے ۔

” اٹھا کا ، میرا وطن ، میرا مٹیا گھرا ۔۔۔ “

گراہیں فی سیر توں اُس نا دل نہیں پیا بھرینا ہیا ۔
” اوہ بھنچہ پیا نظری آنا لے ۔ میں وچ تڑھے پئے کھیڈنیں ،
اُس جاگھاں تھدی ہوسن ۔ “

اوہ ٹرنیاں ٹرنیاں دُور بھل گیا تے اُس جاگھاں توں لگھیا
جیتے سپنٹھک تے ہوتر گیٹیاں پئے کھیڈنے ہئے ۔
ہنیرے پچ چنگی طرح نظر نہیں پیا آنا ہیا ۔ ہار چت اُن
مچل کے اوہ بس کھیڈنے ہئے پئے ۔

ہوتر فی نظر سپاہی تے پئی ۔ اُساں ایجا لگا جیوں
اوہ سپاہی اے اُن پہلوں توں سیاننا اے ۔
اوہ کھیڈ بھل گیا تے سدھا سپاہیے کول آگیا ۔
” ماف کرنا ، شاید اسی پہلوں ہکی دوسرے اُن
ٹے اُن ۔ “

” ہاں جی ۔ سپاہیے جواب دتا ۔
” کھیڈنا چاہو تاں میری جاگھاں آ ونجو ۔ برسے ہن ہنیرا
ہو گیا اے ۔ “

” جی نہیں ، تسی کھیڈو ، میں بس دیکھاں ۔ “

ہوتر سوچ وچ پئے گیا ۔
” ای بی ہو سکنا اے کہ میں تساں واں کدے بی ۔ “

نہ ملا ہواں ۔ تسی اتھا کا وپج ای رہتے او “
 ” میں راتھے ای نا ۔ ارج ہی گھر واپس پہنچاں “
 ” تے ہن تسی اتھے ای رہو ، تہاں واں لامتے تاں نہ سدا
 ویسی ؟ “

” نہیں ہن مانہہ فوج توں بچھی مل گئی اے ۔ دو گھنٹے ہوئیں میں
 گڈی توں لٹھا واں ، ہن تک گرائیں نی سیر کرنا رہیاں ساریاں
 چائیاں پہنچائیاں جاگھاں رک واری وت ویکھیاں “
 ” تسی اچے تک اپنے گھر کیوں نہیں گئے ؟ کدھر ایہجا
 تاں نہیں کہ گھر والیاں اپنے آنے نی خبر ای نہ ویٹا
 چاہندے ہوو “

” میں گھر ضرور ویساں ۔ اوہناں واں اطلاع بی ویساں ۔ برے
 ایہہ سارا کچھ بولے بولے ای ہوئی ۔ اجلا تک تاں مانہہ
 آپے اں یقین نہیں پایا آنا کہ میں واقعی اتھے پہنچ گیاں ۔ اجلا
 کچھ ویر پھر ساں ٹرساں ۔ ذرا ٹھہر کے گھرے دائیں ویساں “
 اوہ ٹر پایا ۔ ہوسر سوچی پنے گیا ۔ کچھ دیر تاں سپاہیے اں
 وینیاں دیکھنا رہیا پھر پینگلر اں اکھن لگا :

” پتہ نہیں کیوں ۔ ایہجا لگتا اے جیوں میں اُساں سیانتاں
 پار پینگلر ختم نہ کریے ۔ کھیڈنے تے دل نہیں کرنا ۔
 ” ٹھیک اے “

پینگلر گیٹیاں سٹ دتیاں ۔

” نہیں بکیرہ کراں ؟ اوہناں بکیرہ دتاں ؟ روڈ تے اوہ میرا

انتظار پہنے کرنے ہوں۔ یار، گھار کیرھوں ونجاں؟ میں اوہناں نال
تھراں نہیں لا سکتا، اوہ مانہہ وکینیاں ای تاڑ ولسن۔ میں تان
گجھ نہیں دسنا۔ برے لوہ سمجھ ولسن۔

”اجلا گھار نہ دسج۔ کجھ دیر راتھے ای رہ، کجھ وقت گکسی۔“

دوڑے پچپ چاپ بیچج تے بیٹھے ہوئے ہئے۔ بہوں دیر بعد
ہومر آکھن لگا ”میں کساں پیا اڈیکتا؟“

”تداں انتظار اے کاس نے وجود نا بیہڑا حتہ فنا ہو گیا

اے اوہ تیرے اندر بی مر دسجے۔ اوہ حتہ بیہڑا مٹی نال
فنا اے تے مٹی ہو وینا اے۔ توں موتو نا عذاب پیا
سہنا ایں۔ اس واسے اجلا انتظار کر۔ ساہ بھلنے نا عذاب تک

گیا تان تداں اپنا آپ بہوں ہلکا پھلکا گکسی۔ جدوں تک

زندگانی اے لیجے عذاب آسن تے چلے ولسن۔ برے
بیجوں بیجوں ویلا گکسی تیری رُوح آں کھار مٹی۔ زندگی
نی تھو بھورتی نے نیرے ولسن۔ برے ہس ویلے صبر کر کہ
جدوں گھر پہنچیں تان نال موتو نا پدھانواں نہ ہووے۔

اسی اجے ای تھے بہر کے انتظار کرساں۔“

پینکر تے ہومر گھاہے نے وڈے پلاٹ تے بیٹھے

انتظار کرنے رہے۔ گھرے چوں گاوتان نی واڑ پئی آنی اہی۔ وے

تے رُوسے آں تسکین پہنچان واسے گاون چواں پاسے پئے لہراں

مارنے بنے بیہڑی تریمت سار پئی وجانی ہئی اُس نے مونہیں تے

نیت تے شفقت نا نور کھلایا ہویا ہیا۔ بیہڑی کڑی نیاں اُنھلیاں

پیانے پردیاں تے پمیاں پنہیاں ہیاں ، اُس نے ولے وچ
معسومیت ہئی ، خلوص ہیا ۔ گاؤں واسے فی حلیم طبیعت ، اُس فی
اواز توں جھلک ماری ہئی ۔

نکا منا ہوں نوردال پیا سننا ہیا ۔ اس زیاں اکھیاں وچ لہجی
چمک ہئی جیوں اُساں گاؤناں فی سچائی تے پورا یقین ہووے ۔
باہر گلی وچ دروازے نیاں سیرٹھیاں تے بک سپاہی بیٹھا
ہویا ہیا ۔ اوہ ہنٹے ہنٹے اپنے گھار پہنچا ہیا ۔ گھر ۔۔۔۔ چساں
پہلوں اُس کسے نہیں ویکھا ہیا ۔ اندر اُس نے گھرے والے
ہنٹے ، جہتاں اوہ نہیں سیانتا ہیا ۔

اُساں ایجوں پیا گنٹا بیا جیوں اوہ اپنے وطنے وچ پہنچ
گیا ہووے ۔ ای گھار اے تے ای اپنے پرائین ۔
اُلی کس اُساں ویکھ ویکھ گھرا ہیا ۔ اُس اپنی بھینوں اں
دسا ، تے ماؤ اں اکھن لگا :

” مانی ما ۔۔۔۔ باہر سیرٹھیاں تے کوئی بیٹھا ہویا اے ۔“
” اُس اندر سد گھن ۔۔۔۔ ونج ۔۔۔۔ ڈرنے فی کوئی گھل
نہیں ۔“ بیس باہر آئی ۔
” اندر آ ونجو ، کساں ، ماہجی سدنی اے ۔“

سپاہیے پرت کے گڑھی اں ڈٹھا ۔
” توں بیس ایں ۔ میرے کول آ کے بہہ ونج ۔“
گھرا باہریاں ۔ میرے ہتھ پئے کیتن ، جھٹراک بہہ
ونج ۔“

گڑی سیڑھیاں تے بہہ گئی ۔

”تسی کون او تے تسان میراں کبھیوں پتہ لگا اے؟“

”مانہہ نہیں پتہ کہ میں کون آں ۔ برے توں بیس ای

ایں ۔ میں ، تسان نی اماں واں سیانٹاں ۔ تسان نے

بھراواں واں سیانٹاں“

”تسی میرے بھراؤ مارکس آں سیانٹے او؟“

”ہاؤ۔۔۔ تیرے بھراو ماں جیاتی بخششی اے ، گھار دتاس ،

گھار والے دیس ۔ اوہ مانہہ بھراواں توں بی دودھ پیارا

اے“

”اوہ کتھیں ، تسان تال کیوں نہیں آئے؟“

سپاہیے ، مارکس فی متی ہوئی مستدری کڈھی ۔

”ایہہ مستدری مارکس تیرے واسے بھیجی اے“

گڑی چپ ہو گئی ۔

”لالہ۔۔۔۔۔ لالہ ہن نہ آسی؟“

اُس کنتی واڑاں وچ پچھیا ۔

”نہیں بیس ، میں قسم کھاناں مارکس نہیں مویا ۔ اوہ

چینا اے“

ہومر دیہڑے وچ آ گیا ۔ بیس دودھ کے اُس نے

کول چلی گئی ۔

”ہومر اوہناں واں لالے ہوراں بھیجا اے ۔ بہوں

دیر توں ساڈیاں سیڑھیاں تے بیٹھے ہوئیں۔“

گڑھی اندر چلی گئی۔

ہومر، ٹوٹی جارح اُن سیان گھرا۔

”کساں تا ناں ٹوٹی اے۔ بیچھے وچ کُسی ای ملے ہیو تا؟“

سپاہیے سر ہلایا۔

”پیشی ویلے، خبر پہنچ گئی ہئی۔ تار میرے بوچھے وچ

پیا ہویا اے، سو، ہُن رکیہ کراں؟“

”ہومر، ای خبر غلط اے۔ تار اُن پھاڑ کے سٹ چھوڑ۔“

ہومر بوچھے چوں لفاظ کلاہ کے اُس نے پُڑے کر دتے۔

وت کجھ سوچ کے کانڈے نے ٹوٹے بوچھے وچ پالے۔

”ہومر، ماٹھہ سہارا دے، میں آپے اٹھ بی نہیں سکتاں۔“

ہومر، ٹوٹی نی بانہہ نپ گھدی۔ یقیم، در بد ٹوٹی، ہومر

نے موٹھے نا آسرا گھن کے اُٹھ کھلوتا۔

”ما۔“

ہومر نی واز وچ نغے نی رتق تک نہیں ہئی۔

”ما، اسی گاؤن سناں۔ اچ سپاہی پرت کے گھار آیا اے۔“

اُس اُن ’خیری آ، آکھو۔“

ساز و جھنے اُن لگ پیا۔

”میرا دل کرنا اے کہ کجھ دیر اتھے ای کھلوتا رہواں۔“ ٹوٹی بولیا۔

ہومر تے ٹوٹی نے مہاندریاں تے عجیب طرح نی مسکراہٹ

کھنڈ گئی۔

ٹوٹی اپنے دلے نے دُکو اُن چپانے نی کوشش پیا کرنا بیا۔

ہو مرآں ہک اوپری نیہی نساہیں محسوس ہونی۔
میری کانا شروع کیتا۔

نکا اکی کسں یاہر آیا تے سپاہیے تاہتھ ، ہتھے وچ گھن
کے ، اُس نے نال لگ کے کھلو گیا۔

گانا گھم گیا تاں ، ماں جی ، بیس تے میری آ کے
درفازے وچ کھلو گئیاں۔

ما جی ہوری چُپ چُپ کھوتے ہوئے اپنے پترن وائیں
پئے ویکھنے ہئے ، جہڑے ہُن دورہ گئے ہئے۔ سپاہی وچکار
کھوتا ویا ہیا۔ اُس نے ہکی پاسے ہو مر ہیا تے دوئے
پاسے اکی کس۔

انجان سپاہی ، جہڑا موئے ہوئے پترے تا سنگی ہیا ،
مسکیا۔

ماں جی ہولن نیاں اکھیاں وچ چائنا ہو گیا۔ اوہناں
مسکرانے نی کوشش کیتی۔

اج اوہناں نا پردیسی واپس آیا ہیا۔ اوہناں نا مار کس
گھرے وائیں پرتیا ہیا۔

ما جی ہوری اپنے ترہاں پترن گھن کے اندر
چلے گئے۔

بُرجِ عقرب

بھی نے سامہنیوں بزارویں واری لگھیاں ، اوہ کھلو کے
 اندر نظر مارنا اے ۔ چٹّی وڈے گھیرے فی سُختاں تے او جا ای
 کھلا چولا ، گیروے رنگہ فی چادر دو تہاں موڑھیاں تو ساہمنے ،
 تلے بد رنگی چپلی تے اگے نکلیاں ہوئیاں کالیاں موٹیاں بھگیاں ۔
 پگھی تے ہتھاں نا رنگ کالا ، برے نے وال رکھڑی ، پیٹے
 برت وانگر ۔ بہوں ترٹا ہویا بندہ یاں توں نیاریا ۔
 ہیں فیصلہ نہیں کر سکا واں ۔

اوہ چواں پاسوں شفاف شیشیاں وچ کھلوتا ، نرم قالیناں
 توں ہو کے اندر نا ماحل سونگھتا اے تے ساڈے ساہمنے
 کرسی تے بہنیاں ہویاں زور نال ڈکار مارتا اے ۔ ساہمنے تے
 آسے پاسے شوکیں نے شیشے اوس نا پرچاواں وکی دوسے اُن

بیچنے میں۔ بہوں سارے ٹکڑیاں وچ ونڈی کے بے چین اے۔
 پاسا بلتا اے۔ اسپں دوئے سوالیر نشان، اُساں گھورنے اُن تے
 گل شروع کرن وچ اُساں مناسب لفظاں واں ٹھونڈن وچ
 بدراہ کرنے اُن۔ ”تسیں اجازت دیوتاں میں اتھے اُلٹی کر گھنناں“
 اسپں رکی دوئے اُن ویکھنے اُن۔ ”ایہ میری مجبوری اے۔“
 اوہ اطمینان نال ساہنھے پئے ہوئے شوکیں تے دوئے
 ارکان مٹکا کے کچی تلے کر گھننا اے، رقی، مہنگی قالیناں تے
 اُلٹی کرنا اے۔ جگ مگ کرنے گھنیاں نے شوکیں ناشیشہ اُلٹی
 ریاں چھٹاں پین نال دھندلا دینا اے۔

میرا آڈی، دوڑ کے سارے شیشے نال بنے ہوئے دروازے
 نی پچھتی اندروں لا کے CLOSED نا بورڈ باہر اُلٹ دینا اے۔
 ”یو باہر نہیں ویتی چاہی نی۔“ اوہ شوکیں تے جھکیا ہویا ساہ
 جھیک کرنا اے۔ اس نے بے حسابے دسے ہوئے سکے، پچھے
 وال، میلی قمیضاں نے کارے تے پئے ہوئے نہیں۔ پچھے رنگے
 نی قمیضاں نالوں اوس نے وال بہوں پچھے نہیں تے تلے کالی لگی۔
 میں جلدی نال گندگی تے گلانی رنگے نا کاغذ پا دینا اُن تے قالیناں
 نے اوس خستے اُن سنبھال کے کات تے پچھی نال دکھرا کرنا ول۔
 ”اوہ کوئی اے۔“ میرا آڈی گلا پھاڑ کے تال والے اندرے نے
 پاسے ویکھنا اے۔ دروازہ کھلتا اے۔ ”ساریاں سد۔“

اوہ شوکیں نا سہارا گھن کے ہانہواں نال متھے نا پاسینہ
 پوئجنا اے۔ ساڈیاں تھراں اوس نی کرسی تے تل تے فرش تے

پئے ہوئے پرانے مکڑی نے بکسے تے جیہاں ہوئیاں -

”راز“ اُس ویلے تک راز رہتا اے جدوں تک کسی

دوئے تک نہ پہنچے ، بہر حال - اوہ اپنے اتھریسے دستیاں ہویاں

قیینماں نے تلوں ہتھ پا کے وڈیاں نوٹاں نی ہک گڈی سا چھنے

شوکیس تے رکھنا اے - ساڈے پاسے کھسکانا اے - ”کم

ہوں استادی نا اے - بے ٹکرے رہو“ ایسے دوئے ای

کارگیراں نی اواز وچ اواز ملانے اُن - ”داصل ، وقت

رہ گیا اے تھوڑا - میں بی بہوں مشکل نال کم پورا کیئا اے -

ہُن تَساں واسے تے دیہاڑے رہ گئے میں“ اوہ تلے

ہو کے مکڑی تا کس چانا اے تے ساہنٹے شوکیس تے رکھ

وینا اے - جیہڑی بھارت اوس تے درج اے ، اوس نا اشارا

مکڑی نے بکسے نے ڈھکنے تے اُبھری ہوئی جتانی زبان نی طرف اے -

”ہُن اوس نی ضرورت بالکل نہیں - بس سونے وچ کھوٹ تے

سائز وچ فرق نہیں ہونا چاہی نا“ کاریگر بہوں احتیاط نال

کُٹے نے نال مکڑی نے بکسے نے ہکی ہکی جتے نا تاپ کاغذے

تے بکھنے میں - اوہ قیینماں تے تلوں ہتھ پا کے نوٹاں نی دکوئی

گڈی پہلی نے اُتے رکھنا اے - ”ہُن اساں کھولنا ہوسی ،

اتھروں“ کاریگر ہکی زبان وچ منمنانے میں - ”داصل بکسے

نے اندہ شیشہ لگا جویا اے ، جس نے تے بہوں وڈا کالا

اُٹھوہاں تیز چاننے وچ پریشاں ہو کے اپنا ڈنگ زور زور

نال لہراتا اے - وار کرنا اے - شیشے نا تھوڑا پاسا اوس نے

زہر نال پیلے پکے گیا اسے۔ "ماف کرنا میں تُوں وں ایس نے
 بارے پچ تان دستا ای بجل گیا ہاں۔" "کوئی گل نہیں۔"
 یں تھڑا ساہ اُتے تے اوو اُتلا ساہ تلے بھینٹا اسے۔ اٹھوہاں
 چو نہاں پاسے وار کرنا اسے۔ اوو یکسے تے نہیاں ہویا، گچی
 پھرا کے آسے پاسے کلوتیاں ہویاں کایگراں تے نگاہ کرنا اسے
 جتھے ہرایاں پٹیاں اڈنیاں نیں۔ اوو اپنا ساہ ٹھیک کرنیاں ہویاں
 اوو نا بہک بہک لفظ توٹ کرے نیں۔ "بالکل ایجا ای، اووس
 وزن ۱۲ اٹھوہاں۔ بس کھوٹ نہیں ہونئی چاہینئی۔" اوو ساڈھی
 طرف دیکھتا اسے۔ "نہیں تان مانہہ مجبوراً معاہدہ توڑنا پڑسی۔"
 ساڈیاں زبانان گنگ ہو گیاں نیں، جو اب موٹھیں نا اُتار چڑھا
 تے اکھیاں وینیاں نیں۔ اوو مطمئن ہو کے کرسی تے جسم
 دھلا چھوڑ دینا اسے۔ سارے کاریگر شیشے تے جھکے ہوئے
 نیں۔ شیشے تے تلے تنگ جگہ وچ اٹھوہاں تیزی نال
 حرکت کرنا اسے۔ ایس تا وزن بہوں حد تک ودھ گیا اسے۔
 "ذرا کاغذ پنسل تان یلے۔" کاریگر ہر پاسے توں ناپ گھننتے نیں
 اوو کاغذے تے پنسل نال جلدی جلدی، نکڑی واسے
 یکسے نے دھکنے تے لکھی ہوئی جاتی زبان توں بی اگے
 فی کلکناں لکھتا اسے۔ "ترے سال پہلوں جس پھوسی
 چوں اساں پیدا کیتا ہیا، اُس تا وزن اٹھ تو لے ہیا۔
 ایس حساب نال ہر روز تا وادھا۔ زہر تا کلکناں" کاغذے
 تے حساب لانا اسے۔ "ایہہ، گھنوں، وزن پچ فرق نہیں

ہونا چاہیٹا۔" سامے کاریگر گڈی کاغذے وچ لوسیٹے بوئے
 راواں ، نال والے کمرے وچ کھڑے نہیں۔ " پرسوں شاہیں
 حاجری دلیاں ، امید اے مائوس نہ کرسو " اوہ لکڑی نے
 یکسے اُن سنہال کے مُکنا اے تے اپنے گھرے نا پتہ
 فورتھ سٹریٹ 277 N کاغذے تے لکھ کے ساڈے حوالے کرنا
 اے۔ اسیں دوئے دند کڈو کے ، اُسلن باہر تک چھوڑنے آنے
 اُن تے واپس ہو کے نال والے کمرے وچ کاریگراں نے نال
 ٹٹا ، جمور ، ہتھوڑی ، آری ، بالٹال تے کات لے کے چمکنی تے
 جندری تے جٹ ویٹے اُن۔ ساڈے مبتعاں نی چھڑی جین پیرلے۔
 دو دیہاڑیاں بعد ٹھیک ویلے تے اوہ آنا اے تے دوئے
 چیزاں نی پڑتال کر کے ساری قیمت چکا دینا اے۔ سونے نے
 نویں پمکدار یکسے وچ سنہری اٹھوہاں رکھ کے یکس امانت نے
 طور تے دوکانا وچ ای چھوڑ دینا اے۔ اگلے دیہاڑے وت
 اسی ویلے اوس نے آنے نا وعدہ اے۔ دوئے دیہاڑے
 ٹھیک ویلے تے آ کے سنہری یکسے نا ڈھکنٹا کھولنا اے۔ ہن
 اوس وچ بالکل ہکا جیسے دو سنہری اٹھوہاں اُتے تے موجود
 نہیں۔ نر تے مادہ۔ مھلا نی قدرت اے۔ اوس ہر شے نا
 جوڑا بنایا اے۔

ساڈے پیر زمیناں واں ڈسویٹڈ نے نہیں۔ اسیں ہوا وچ
 نکلے ، شوکیس نا سہارا گھن کے اپنا وزن برابر رکھتے اُن۔ اوہ
 اُتلے نر اُن مادہ توں دکھرا کرنا اے تے اپنے تھیلے وچ

رکھ گھنٹا اے۔ بکس بہک واری وت امانت رکھتا اے۔ عرصے
توں اس نام کم اے کہ ٹھیک ویلے آکے بکسے بہوں نہ
اٹھوہاں کدو کے گھن وینا اے۔ اسان دونہاں بہوں
سوچ سوچ کے فیصلہ کیتا اے کہ بکسے تا ڈھکنا کھول کے
چھڑے بکی اٹھوہیں فی خیانت کیر کریے۔ اج ساڈھی بھری بھرائی
دوکاناں تا سودا ہو گیا اے۔ دوکاناں نے نویں مالک تال والے
کمرے وچ موجود نہیں۔ اوں نے جانے توں بعد اسیں روکے،
دوکاناں واں ہمیشہ واسے چھوڑ دیساں۔ اسان دونہاں تیاں نظراں
واں کلاک توں دروازے تک چکر پٹیاں کھتیاں نہیں۔ ”مافت
کرنا۔“ اوس نا پہلا قدم اندر پینتا اے۔ ”کوئی گل نہیں۔“
اسان دونہاں نے ولے فی حرکت رکھنی وینی اے۔ میں
اناری کھوں کے ارام تال کس اوں نے ساہنے رکھ دیتاں۔ اوہ
اپنا کم کرنا اے تے ہمیشہ فی طرح دوبارہ مانی نگھنا، باہر تھل
وینا اے۔ باہر بھڑ وچ بہوں دیر تک ساڈیاں نظراں اُس نا
پچھا کرنیاں نہیں۔ رخصتے اوہ نمائے ہويا اے۔

میں جلدی تال شوکیس تے رکھے ہوئے بکسے تے چادر
پا وینا واں۔ دوکان نے نویں مالکاں تال آخری واری رمل کے
لہس چٹی چادراں وچ لوہیٹے بکسے آن چا کے باہر آنے آن۔
دونہاں نے قدم زمیناں تے ٹھیک طرح نہیں پینے۔ میں لوکاں
نے ہجوم وچ پلنیاں ہویاں اپنے آپ آن بالکل ہنکا سمجھناں۔
ساڈا رنج چار دیھاڑے پہلوں گدے ہوئے فیٹ فی طرف

اے، جتنے اگلے دیہاڑے تجربہ کامیاب ہونیاں ای، اسان کدمر
 دور نکل دینا اے۔ رات میں جاگ کے گذاری اے۔ ماٹھہ
 اپنے اڑیے تے شک اے، بلکہ پورا یقین۔ اسی واسے
 احتیاطاً میری پتکونان نے بوجھ وچ پستول اے۔ ماٹھہ
 کجھ پتہ نہیں کہ اوہ میرے بارے وچ یکہ سوچتا اے۔ میں
 بھی جانتاں کہ اوس بھی رات جاگ ای کے گذاری اے۔
 ہر ویلے ماٹھہ ایہہ جیہا لگا اے، جوں اوہ اکھیاں پھاڑ پھاڑ
 کے میری نگرانی پیا کرتاں اے۔

ہن اسان دوٹھان نے وچکار میڑ تے بکس پیا ہویا
 اے۔ اسان تا اپنی وینی نیاں گھڑیاں توں اعتبار چایا گیا
 اے۔ ماٹھہ یقین اے، میری گھڑی پورے پتدراں منٹ
 لیٹ اے۔ اوہ اپنی گھڑی تے تریہہ منٹ لیٹ ہونے تا
 رونا رونا اے۔ ”ایہہ آخری سگرٹ ہلی کے اسان کسوں
 دلیاں تے میں اسان سگرٹ پیش کرنا واں۔ سگرٹ تا آخری
 کش گھنیاں ہویاں میں رومر تے فیوریوبا بنائے والیاں
 ریناں ماٹواں بھیناں نے تال اسان سوانکا تے اوہ مسک
 کے بکے تا ڈھکنا پرتانا اے۔ ”اوس نی ماڈ نی۔ تیری
 بھینوں نی“ ہن اوہ سمایاں پرتانا اے، کجھ اسان کجھ
 ماٹھہ۔ میں اٹھوہیں آن اٹانا پلٹانا واں۔ وت اوہ تسلی
 کرنا اے۔

ساڈے ہاندرے لشک کے ساڈیاں چھتیاں تے چھ

بھٹنے میں۔ ایسے بیجا لگتا ہے کہ بچی جڑاں توں نکل ویسی تے
 تلے فرشتے تے ساڈا مغز ہکی دوکے نے مغزے وچ رل مل
 ویسی۔ اسیں پچھلے سٹاں دیہاڑیاں توں بغیر کجھ کھاویاں پیتیاں
 ہر پنجواں منٹاں بعد بکسے نا ڈھکن کھولنے اُن تے اوس
 وچ برت مادی اٹھوہیں اُن ای دیکھنے اُن۔ ” اوس نے
 پاسے دینا چاہی نا اے۔ ” اوہ چٹی چادراں وچ بکسے اُن پھپانیاں
 ہویاں میرے موتہیں تی گل کرنا اے۔ رات نا آخری پہر اے۔
 اسیں پھنے اُن۔ کمزوری اتنی اے کہ قدم نہیں پھینیں۔ اکھیاں نے
 اگے ہیرا آ دینا اے۔ ہیرے وچ دوکے $N/277$ ڈھونڈنے
 اُن۔ پرانا بے رنگ بوبا اندروں بند اے۔ میں بوجھے نی
 بھر پٹھاں چوں اندر دیکھنا واں۔ جھٹھے ہیرا اے۔ سنسان گلی
 وچ اسیں پلمب کے پاپ نے سہارے دیواراں تے چڑھنے
 اُن تے اندر کدوینے اُن۔ ویہڑا ویران اے، ساہنے نے
 کمرے چوں ہونیاں اسیں احتیاط نال اگے ودھنے اُن۔ رہس
 ویلے پھٹی چادراں وچ لوجھٹیا ہویا سنہری بکسا اوس نے کول
 اے۔ کمرے نے اندر رک بوبا ہور گھلنا اے۔ ایہہ دُعا
 کرہ اے، ہیرے وچ اسیں ہکی دوکے توں خوف
 کھانے اُن۔ میرا ہتھ پتلونان نے بوجھے وچ اے۔ اود
 ماچس بالنا اے۔

کرہ بالکل خالی اے، بغیر سفیدی نیاں کدیاں تے بہوں
 میٹھیاں، عجیب و غریب تصویراں نہیں۔ سجھے ہائے ہک باری اے

جس نے پٹ سلاٹ سے پاسے کھلنے نہیں۔ اس پاسوں بدبونی لہر
 آئی اسے۔ میں ساہ روک کے، دوڑے پاسے ماچساں نی تیلی نل
 چاتا کرناں۔ اندرے نافرش بہوں تلے وے۔ نظر کم نہیں کرنی۔
 اسی اُساں اواز دینے اُن۔ جواب وچ خالی کرہ اس ناناں پرت انا
 اسے۔ بدبو ایس کمرے اُن بی اپنی پلیٹ وچ بیٹی گھنن اسے۔
 اوہ دودھ کے باری نے پٹ بند کر دینا اسے۔

دیر بعد ہمت کر کے اسیں دوڑے دوڑے پاسے ہنیرے پرت
 کد دینے اُن۔ کمرے وچ اتنی بدبو اسے کہ اسیں اپنی ساد
 رکنی محسوس کرنے اُن، اوہ باری، جس چوں کد کے اسیں
 اتنے پہنچنے اُن، بہوں اُچاؤ تے وے۔ ساہنے گدیٹے وان
 ترٹ ہوئی منجی نے نال تلے فرشے تے اُس نی لاش اُچھی پٹی
 ہوئی اسے۔ اکی پاسے لکڑی نا پُرانا بکسا کھلا ہویا اسے جس تے
 اُتے نا بیشہ موجود نہیں۔ اس نا گوشت جاگھاں جاگھاں توں پھٹ
 گیا اسے تے ہک پیلے رنگ نا پانی فرشے تے پپڑی پیا
 بنانا اسے۔ ماچساں نی تیلی تے چاننے وچ میرے اڑیے اُن
 میزے توں اذیں نی آخری تحریر بل اسے۔ جس وچ اوہ ساڈے
 نال ای مخاطب اسے۔ اوس لکھیا اسے "ایہہ عمل کرنے نا موقع
 صدیاں بعد آنا اسے، جدوں قلب العقب تے شمس زمین
 توں ہک خاص فاصلے تے ہونے نہیں۔ اس عمل نے دگاڑ

توں بعد دووا موقع پورے ستریاں سالان بعد آنا اے ۔ اوس
 واسطے ہن جیتے نا فائیدہ ؟ سوایہ نشان دھ کے اسان واں
 مکرنا اے ۔ اسپں ہس ویلے بھانڈے رکھنے نی ڈاٹھاں
 تے پیراں بھار بیٹھے ہویاں ، عالی ماچیں میرے ہتھے وچ
 اے ۔ میرے اڑیے نا خیال اے کہ پرائے کسے نا وڈا کالا
 سٹوہاں فرشے تے اسان واں پیا ڈھونڈنا اے ۔

گل

گل ایہ اے کہ ،
 ادہ سمجھن لگ پیا اے ، اسی ترے ، اُس کو یوں دُور
 ہونے ویٹے اُن ۔ ادہ پریشان اے ، ہک ہک کر کے ساریاں
 نال کئی واری بل پچکا اے ، تے ہر واری اسان ساریاں
 ہکی دیاڑے اُس تے دفتر آنے نی عامی بھر گھدی اے ۔
 اُس نی مڑی اے کہ سارے بیلی ۔ ہکی دیاڑے
 بل بہواں ۔

آگتا ہیا ۔

بہوں دیاڑیاں بعد کچھ اپنیاں گھن کر سناں ۔ نیں تان

اوہناں دیہاڑیاں ترس گئیاں - جدوں اسیں کھنوں
 کرنیاں تھکنے نہیں ہیاں - ویکھو تا - یں جو کجھ وی آن
 تہاں واسے تاں اولہ ای نا -

اسی ترے اُساں گل نہیں کرن دینے آن تے
 اکھنے آن -

اساں ایہوں کدی بی نہیں سوچیا کہ توں ۔۔۔۔۔
 کیہ ؟

بھئی ہونا ای اسے نا آخر، ہئی توں افسرین گیا ایں -
 افسر نی ماؤ نی -

اوہ ہر واری اپنے آپ آن گلاں دے کے گل اُتھے ای
 مکا سٹا اے -

نڈتاں توں ایہا کجھ پیا ہونا اے -
 بھئی ہونا ای اسے نا آخر -

اسی سارے اس گلاں تے پتھے آن - اساں یوں ہر اک
 ایہا چاہتا اے کہ بہوں دیہاڑیاں بعد کجھ اپنیاں گلاں
 کریے - اسی بی ایہناں دیہاڑیاں ترس گئے آن - جدوں اسی
 گلاں کرنیاں تھکنے نہیں ہیاں - برے -

شہر نی سبھ توں مصروف سڑکاں ، تے کاروباری جانی
 نے ، ساریاں توں وڈی بلڈنگ نی ڈونڈ منزل تے اس نا
 دفتر اے - سڑکاں والے پاسے بہوں گیلیاں بند باریاں وچ
 جڑے موٹے نشیشیاں نے پچھے بہوں مہنگے ہردے تے

دفتر ناکم کاج تے ہک بہوں سوئہی ۔۔۔۔

اُساں رلیاں ہویاں مدتاں ہو گئیاں۔ بس ہک خط آیا
 بیا۔ جس توں اوہناں ساریاں گلاں نی تصدیق ہوئی ہے۔
 اسی خواہ مخواہ، بغیر کسی کتے نے گلاں کرنے ہوئے،
 پھرنے پُرنے اُس نے دفتر والے پاس بھل وینے اُن۔
 تیرے ہک دوئے کولوں نظراں بچا کے اُتے دیکھنے اُن۔
 اُس نے دفتر آں، رجتھے بہوں گیلیاں باریاں وچ بڑے
 ہوئے موٹے شیشیاں نے پچھے مینگے پردے تے ہوین۔
 پچھے اوہ بہنا ہے۔ اسی سوچ سوچ کے پاگل ہو گئے
 اُن۔ اوہ ساڈا یار ہے۔ جدوں بی ملتا ہے ایسا آکھنا ہے کہ
 اسی کس کولوں دُور۔ آج اساں مل کے، اُس نے دفتر
 وینے نافیصد کیتا ہے۔ لوکاں نے بہوں وڈے اکھٹ نال
 دفتر نیاں سیر لھیاں چڑھنے، جیوں تیوں اُس نے کس تک
 پہنچنے اُن۔ کمرے وچ اوہ موجود نہیں۔ فرشے تے، ہر پاسے
 پھٹے ہوئے وزٹنگ کارڈز تے خطاں نی رُل پیٹی ہوئی ہے۔
 پلائی وڈ نی بہوں وڈی میز تے پچھے، پھرنے والی کرسی تے
 ریکی پاسے اٹیا ہویا، باوردی، دربان، بیڈی سیکرٹری نال رلنے
 والیاں نے وزٹنگ کارڈز پیا چیک کرنا ہے۔ لوکاں نا زور
 اسی پاسے، سائیڈ روم دائیں ہے۔ اسیں بھارے قدم
 چانے دروازے تک آنے اُن، رجتھے اوہ اپنے کمرے نی
 طرف ودھنے لوکاں تے کھٹ اُن دوہاں ہتھاں نال پچھے دسکتے

وہی معروف ہے ۔
 ”گل ہی اسے کر۔۔۔“
 اسان ٹائیں پرتنیاں جویاں آگنڈا ہے ۔

نویاں چھپیاں

- قائد اعظم — رفیق ڈوگر — (قائد اعظم باسے مضموناں دا ترجمہ)
 - کلیاتِ لالی — پروفیسر ریاض احمد شاد — (صدیق لالی دا مکمل کلام)
 - شام رنگی کڑی — نواز — (ریڈیائی ڈرامے)
 - کال بلیندی — اے ڈی اعجاز — (جنگِ آزادی باسے ڈھولے)
 - پہاچ — ظفر شاری — (ناول)
 - گتیں بندے — پروفیسر شارب — (بار دے ڈھولے)
 - لہو سہاگ — شفقت تنویر مرزا — (لورکا دے ڈرامے)
 - کن لیکھا — محمد آصف خاں، تنویر بخاری — (پنجابی مصدراں باسے)
 - بار دے گیت — مشتاق صوفی — (لوک گیت)